

Research voor Beleid
Schipholweg 13 - 15
2300 AZ Leiden
telefoon 071 - 525 37 37
fax 071 - 525 37 02
www.researchvoorbeleid.nl

Als u vragen heeft naar aanleiding van
dit rapport kunt u contact opnemen met
de afdeling Communicatie en bibliotheek
van Research voor Beleid Holding.
telefoon 071 - 525 37 06
reportcenter@rvbh.nl

Belaging in Nederland
Aard, omvang, achtergronden en
mogelijkheden voor een aanpak
Eindrapport

Dit onderzoek is uitgevoerd door Research voor Beleid
in opdracht van Ministerie van Justitie, DPJS

Renate Verkaik
Anthony Pemberton

B2359

Leiden, 17 augustus 2001

VOORWOORD

Voor u ligt het verslag van een verkennend onderzoek naar de aard, omvang, achtergronden en mogelijke aanpak van belaging in Nederland. Belaging, in de volksmond beter bekend als stalking, is een nog relatief onbekend fenomeen, waar – zeker in Nederland - nog maar weinig onderzoek naar is gedaan. Tijdens het debat in de Tweede kamer (najaar 1999) over het initiatiefwetvoorstel belaging is een dergelijk onderzoek toegezegd door de Minister. In dit onderzoek is een schatting gemaakt van het aantal slachtoffers van belaging en is een eerste schets gegeven van de wijze waarop politie, Openbaar Ministerie en hulpverlening omgaan met (slachtoffers van) belaging. Het onderzoek is begeleid door een commissie waarin het Ministerie van Justitie, Slachtofferhulp Nederland en de Universiteit van Amsterdam vertegenwoordigd waren.

De onderzoekers bedanken met name de slachtoffers van belaging waarmee is gesproken voor hun bereidwilligheid mee te werken aan het onderzoek.

Drs. F. Kriek
Research manager

Leiden, 17 augustus 2001

INHOUDSOPGAVE

	Pag.	
Samenvatting en conclusies	i	
1	Aanleiding, doelstelling en opzet van het onderzoek	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doelstelling en onderzoeksvragen	1
1.3	Onderzoeksopzet	2
1.4	Leeswijzer	4
1.5	De definitie van belaging	4
2	Verschijningsvormen van belaging	7
2.1	Indelingen in de literatuur	7
2.2	Een geschikte indeling	9
2.3	Kenmerken van de verschijningsvormen	12
2.3.1	Gebruikte literatuur	13
2.3.2	(Ex-)partners (vorm 1 en 2)	15
2.3.3	Bekenden (vorm 3 en 4)	18
2.3.4	Onbekenden (vorm 5 en 6)	19
3	Omvang van belaging	22
3.1	Problemen met criminaliteitsgegevens in het algemeen	22
3.2	Totale omvang	24
3.2.1	Slachtofferenquêtes	24
3.2.2	Registraties van aangiftes	28
3.2.3	De registratie van het Landelijk Bureau Slachtofferhulp	28
3.2.4	Registraties van het Openbaar Ministerie	29
3.3	Omvang verschijningsvormen	30
3.3.1	Omvang verschijningsvormen in eerder onderzoek	30
3.3.2	Aantallen bij instanties	31
3.3.3	Samenvatting	32
4	Aanpak: preventie, hulpverlening en repressie	34
4.1	Preventie	34
4.2	Hulpverlening	39
4.2.1	Hulpverlening aan slachtoffers	39
4.2.2	Hulpverlening aan daders	40
4.3	Repressie	41
4.3.1	Opsporing	41
4.3.2	Het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt	43
4.4	Speciale projecten (AWARE)	45
Literatuur		47
Bijlage 1	Berekening marges omvang belaging	50
Bijlage 2	Lijst met geïnterviewden	52
Bijlage 3	Checklist hulpverleners, politie, klinisch psycholoog	53

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Tot op heden is nog geen onderzoek gedaan naar de omvang en de aard van het belaging in Nederland. Ook is het onduidelijk hoe belaging voorkomen kan worden en welke methoden van hulpverlening en repressie effectief zijn. Om een goed anti-belagings-beleid te ontwerpen en uitvoeren is inzicht in deze onderdelen gewenst. Het voorliggende onderzoek is erop gericht dit inzicht te verschaffen.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een verkennend onderzoek naar aard, omvang, achtergronden en mogelijke aanpak van belaging. Er is op dit moment geen eenduidige definitie van belaging. Het omvat in ieder geval een veelheid aan gedragingen die stelselmatig wederrechtelijk gericht zijn op een specifiek individu en die deze persoon als een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en als angstaanjagend ervaart. Dit betekent dat belaging een breed scala aan gedrag omvat, dat kan variëren in ernst en langdurigheid.

Er zijn verschillen tussen klinisch-psychologische definities en strafrechtelijke definities die beiden voor een ander doel ontworpen zijn. Binnen de afzonderlijke strafrechtelijke en klinisch-psychologische definities zijn ook variaties waar te nemen. De gehanteerde definitie heeft, zoals in paragraaf 3.2 van dit rapport is uiteengezet, gevolgen voor het bepalen van de prevalentie van belaging.

Het onderzoek bestond uit deskresearch, in het bijzonder raadpleging van de vooral buitenlandse literatuur, schattingen aan de hand van projectietechnieken en diepte-interviews met deskundigen, hulpverleners en slachtoffers. Aan het onderzoek lag een tiental vragen ten grondslag, die in hieronder worden beantwoord.

Welke verschijningsvormen van belaging komen in Nederland voor?

Er zijn verschillende indelingen van belaging. Onderstaande indeling is gekozen omdat deze een onderscheid maakt tussen vormen van belaging die een andere aanpak van preventie, repressie en hulpverlening vereisen, snel en direct toepasbaar is zonder specifieke deskundigheid, uitputtend is en vergelijking mogelijk maakt met ander onderzoek. De volgende zes vormen van belaging zijn onderscheiden.

1. Belaging door een ex-partner;
2. Belaging door de partner;
3. Belaging door een bekende (collega, cliënt, buurman e.d.) die een relatie met de belaagde wil;
4. Belaging omdat de belaagde in de uitoefening van beroep of functie (advocaat, bankmedewerker etc.) de woede heeft opgeroepen van de belager, die vervolgens wraak wil nemen;
5. Belaging van een publieke bekendheid door een onbekende die een relatie met de belaagde wil;
6. Belaging van iemand zonder publieke bekendheid door een onbekende die een relatie met de belaagde wil.

Alle zes vormen komen in Nederland voor, maar er is een groot verschil tussen de prevalentie van de verschillende vormen.

Uit onderzoek (Tjaden en Thoeness, 1998) blijkt dat belaging tussen (ex-)partners in de Verenigde Staten in 58% van de gevallen aanvangt op het moment dat men nog een relatie met elkaar heeft. Verscheidene instanties scharen echter vorm 2 (belaging door de partner) niet onder belaging. De reden hiervoor is dat indien een slachtoffer nog contact heeft met de belager, de belager niet juridisch kan worden aangepakt voor het belagen op zich.

Zijn er profielen van belagers en belaagden in de verschillende verschijningsvormen, en zo ja, hoe zien deze eruit?

Bij alle vormen van belaging is de belager meestal man en de belaagde doorgaans vrouw. In de ernstiger gevallen, die bij politie, justitie of hulpverlening terechtkomen en daar worden geregistreerd, heeft de belager vaak een mentale stoornis of een drank- of drugsverslaving.

Profielen van belagers

De Australische onderzoekers Mullen et al. (1999) hebben een dadertypologie ontworpen, waarin de inzichten van eerdere studies zijn geïntegreerd. Zij onderscheiden 5 typen belagers:

1. *The rejected stalker* reageert op een onwelkom einde aan een intieme relatie door acties te ondernemen die gericht zijn op verzoening of genoegdoening;
2. *The intimacy seeker* reageert op eenzaamheid en probeert een intieme relatie te bewerkstelligen;
3. *The resentful stalker* reageert op een waargenomen belediging of kwetsuur door acties die op wraak zijn gericht;
4. *The incompetent suitor* zoekt een partner, maar de methoden zijn op zijn minst contraproductief en op zijn slechtst erg angstaanjagend voor het object van zijn verlangens;
5. *The predatory stalker* is uit op seksuele genoegdoening en controle, waarbij het belagen en doel op zich en middel is.

Bij belaging door (ex-)partners (vorm 1 en 2) is de dader van het eerste type. Bij belaging door bekenden (vorm 3) kan de dader type twee tot en met vier zijn. Bij belaging door burens (onderdeel van vorm 3) komt vooral type 3 voor. Datzelfde is het geval bij de belaging die wraaknemingsdoel heeft. Belaging door onbekenden kent de meest uiteenlopende belagers. Behalve type 2 tot en met 4 kan hier ook sprake zijn van een "predatory stalker".

De belagers die een relatie hebben (gehad) met het slachtoffer zijn het gevaarlijkst. De belaging loopt hier vaker uit op geweld en duurt langer dan bij andere vormen.

Profielen van belaagden

Over de profielen van belaagden is nog veel onduidelijk. Bij belaging door bekenden en onbekenden (vormen 3 en 6) zijn mannen wat vaker slachtoffer dan bij belaging door de (ex)partners (vormen 1 en 2), maar vrouwen blijven in beide gevallen veruit in de meerderheid. Alleen over slachtoffers van ernstige belaging door de (ex-)partner is wat meer bekend. Zij zijn vaak niet assertief genoeg en voelen zich mede schuldig aan het gedrag van de dader. Soms wordt dit bevestigd door de wijze waarop de omgeving zich tegenover de belaagde opstelt. Daarnaast lijken de slachtoffers ervaringen in hun leven te hebben gehad die maken dat zij eerder het slachtoffer worden van belaging.

Wat is er bekend over de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen van belaging?

Over de omvang van belaging in Nederland zijn op dit moment geen betrouwbare gegevens voor handen. Tot voor kort registreerden politie en justitie belaging niet en werd belaging evenmin in slachtofferenquêtes bevestigd. Inmiddels is daarin verandering gekomen. In juli 2000, is via een initiatiefwetsvoorstel, het Nederlandse wetsartikel bij wijzigingswet in werking getreden en wordt belaging door de politie bij aangiftes en door justitie bij veroordelingen afzonderlijk geregistreerd. In de Politiemonitor 2001 is een set vragen over belaging toegevoegd, die de auteurs van dit rapport op basis van Amerikaans onderzoek (Tjaden en Thoeness, 1998) in samenwerking met het Ministerie van Justitie hebben opgesteld. De resultaten van de Politiemonitor 2001 komen in het najaar beschikbaar.

Op dit moment zijn er wel gegevens beschikbaar over veroordelingen door Justitie en hulpverlening aan belaagden door Slachtofferhulp Nederland. Tevens kunnen op basis van gegevens uit buitenlands onderzoek met de nodige slagen om de arm 'projecties' worden gemaakt van de omvang van belaging in Nederland.

Informatie uit registraties

Over 1999 en 2000 registreerde het landelijk bureau van Slachtofferhulp Nederland 624 cliënten als slachtoffer van belaging, gemiddeld 312 per jaar. Volgens het bureau zijn echter ook andere cliënten slachtoffer van belaging geweest. Indien men behalve van belaging ook van een ander delict slachtoffer was, is alleen dat laatste geregistreerd. Er is dus sprake van onderregistratie. Omdat bij belaging vaak ook andere strafbare feiten worden gepleegd, ligt het voor de hand dat het werkelijke aantal slachtoffers per jaar onder de cliënten van Slachtofferhulp hoger is dan voornoemde 312. Hoeveel hoger is niet duidelijk.

Recent maakte het Openbaar Ministerie bekend dat sinds de inwerkingtreding van het wetsartikel, inmiddels één jaar geleden, 119 keer een dagvaarding is uitgebracht waarvan belaging onderdeel uitmaakt, en dat in 13 van deze gevallen een gevangenisstraf is opgelegd. Het is vooralsnog onduidelijk of deze straffen opgelegd zijn voor belaging of voor andere feiten, en in hoeverre andere feiten deel uitmaakten van de dagvaarding. Wij stellen dat op basis van deze gegevens nog geen uitspraken te doen zijn over het aantal gevallen per jaar.

Projecties

Op basis van gegevens uit buitenlands onderzoek kunnen met veel voorbehouden schattingen worden gemaakt van de omvang van belaging in Nederland. Uit het Australisch onderzoek door het Australian Bureau of Statistics in 1996 bleek dat 2,4% van de vrouwen van boven de 18 in één jaar tijd slachtoffer is geweest van belaging. Amerikaanse onderzoek (Tjaden en Thoeness, 1998) wees uit dat 1,0% van de Amerikaanse vrouwen en 0,4% van de mannen boven de 18 jaar in één jaar slachtoffer van belaging is geweest. Volgens Brits onderzoek (Budd en Mattinson, 2000) bleek dit bij 2,7% van de vrouwen en 0,9% van de mannen tussen de 16 en de 59 in Engeland en Wales het geval te zijn. Hierbij moet bedacht worden dat in het Amerikaanse onderzoek een stringenter definitie van belaging is gehanteerd.

Als deze percentages op Nederland worden geprojecteerd levert dat volgende aantallen gevallen van belaging op:

- Ca. 150.000 vrouwen ouder dan 18 jaar (op basis van Australische gegevens);
- Ca. 90.000 mannen en vrouwen boven de 18 jaar (op basis van Amerikaanse gegevens);
- Ca. 160.000 mannen en vrouwen tussen de 16 en 59 jaar (op basis van Britse gegevens).

Nu is de Nederlandse situatie natuurlijk niet identiek aan de Australische, de Amerikaanse of de Britse. Zo wordt in het Amerikaanse onderzoek een samenhang geconstateerd tussen mishandeling en belaging, maar blijkt het aantal gevallen van mishandeling aanzienlijk hoger te zijn dan wat daarover op basis van slachtofferenquêtes in Nederland bekend is. Indien de verhouding tussen mishandeling en belaging uit het Amerikaanse onderzoek wordt geprojecteerd op het aantal gevallen van mishandeling in Nederland, bedraagt het aantal gevallen van belaging jaarlijks circa 40.000 (met een marge van plus of min 20.000).

De ondergrens van projecties op basis van buitenlandse onderzoek bedraagt dus 20.000 gevallen van belaging per jaar. De bovengrens beweegt zich in de richting van 200.000 mannen en vrouwen. Van verschillende kanten is hebben wij te horen gekregen dat schattingen op basis van bovengenoemde onderzoeken veel te hoog zijn. Getallen van rond de duizend zouden eerder in de rede liggen. In dat geval is belaging het enige misdrijf waarvan de prevalentie in Nederland zo sterk afwijkt van die in de Verenigde Staten, Australië en Engeland en Wales. De prevalentie van belaging zou in deze landen dan het honderdvoudige (of meer) van de Nederlandse situatie zijn. Dit lijkt niet reëel.

Prevalentie verschijningsvormen

Belaging door de (ex)partner komt het in het onderzoek van Tjaden en Thoeness en van Blaauw et al. het meeste voor. In het Amerikaanse onderzoek (Tjaden en Thoeness, 1998) gaat het om 52% van de gevallen.¹ In een nog niet gepubliceerd Nederlands onderzoek onder alle 470 (relatief ernstige) slachtoffers uit de dossiers van de voormalige Stichting Anti Stalking (Blaauw et al.) is in 67% van de gevallen sprake van belaging door de (ex)partner. Ook de geïnterviewde politiemensen en hulpverleners bevestigen dat dit de grootste groep is.

Belaging door bekenden en onbekenden komt in het onderzoek van Tjaden en Thoeness en van Blaauw et al. minder vaak voor. In Amerika (Tjaden en Thoeness, 1998) zijn beide categorieën even groot: 24% van de gevallen. In het Nederlandse onderzoek (Blaauw et al.) heeft 7% van de gevallen betrekking op belaging door onbekenden en 27% op belaging door bekenden.

In het onderzoek van Budd en Mattinson (2000) komt belaging door (ex-)partners ongeveer even veel voor als belaging door bekenden en belaging door onbekenden. Alle drie de groepen komen in één derde van de gevallen voor. Hierbij moet weer bedacht worden dat de definitie van Budd en Mattinson (2000) geen voorwaarde stelt aan de mate van angstaanjagendheid van het gedrag.

Is er een verschil tussen de prevalentie van verschijningsvormen onder allochtone en autochtone Nederlanders?

Er is weinig tot niets bekend over de prevalentie van belaging onder allochtonen in Nederland. Ook uit de buitenlandse slachtofferenquêtes zijn geen gegevens over allochtonen bekend. Het enige waar de respondenten het over eens zijn is dat allochtone groeperingen in het algemeen moeilijker dan autochtonen hun weg naar Justitie, politie en (autochtone) hulpverlening weten

---

¹ Tjaden en Thoeness (1998) en Budd en Mattinson (2000) scharen onder de (ex-) partners (ex-)gehuwden, (ex-)partners, (voormalige) "dates" en voormalige "boyfriends" en "girlfriends".

te vinden. Mochten er al verschillen bestaan in prevalentie en verschijningsvormen van belaging bij allochtonen, dan hebben de betrokken instanties daarop weinig zicht.

Wat is te zeggen over de relaties tussen de categorieën 'huiselijk geweld' en belaging?

Bij belaging door (ex-)partners is er een duidelijke samenhang tussen huiselijk geweld en belaging. In de eerste plaats is 81% van de Amerikaanse vrouwen die belaagd wordt door de (ex)-partners ook mishandeld door deze persoon, tegen 20% van de vrouwen die niet belaagd is door de (ex)-partner. In relaties waarin of waarna belagen voorkomt is daarmee een vier maal zo grote kans op geweld dan gemiddeld.

Ook de geïnterviewden zien een sterke relatie tussen huiselijk geweld en belaging door (ex-)partners. Belagen vormt een onderdeel van huiselijk geweld, in de vorm van extreem controle gedrag dat de partner vertoont.

In welke mate komen slachtoffers bij hulpverlening en politie terecht en om welke verschijningsvormen gaat het dan?

Volgens de geïnterviewden komen bij politie en hulpverlening vooral slachtoffers van de ernstigere vormen van belaging door (ex-)partners terecht. Het is nog niet duidelijk in welke mate dit gebeurt. De gegevens van de politie hierover zijn nog niet op geaggregeerd niveau beschikbaar. Het aantal geregistreerde slachtoffers van belaging bij de bureaus Slachtofferhulp in de jaren 1999 en 2000 (gemiddeld 312 per jaar) is een onderschatting van het werkelijk aantal. Ook als wordt uitgegaan van de ondergrens van de geprojecteerde schatting van 20.000 belaagden, is het gedeelte van de belaagden dat een beroep doet op Slachtofferhulp niet groot. Gezien de pas recentelijke (h)erkenning van het verschijnsel van belaging behoeft dat geen verbazing te wekken.

Welke methoden zijn er ter preventie van belaging en wat zijn de ervaringen hiermee?

In het rapport zijn aan de hand van een indeling in primaire, secundaire en tertiaire preventie de methoden besproken. Bij primaire preventie is er geen specifieke doelgroep, secundaire preventie is gericht op bepaalde doelgroepen die een verhoogd risico lopen op slachtofferschap en tertiaire preventie is gericht op hoogrisicogroepen, zowel slachtoffers als daders.

Primaire en secundaire preventie

De maatregelen binnen de primaire en secundaire preventie van belaging zijn gericht op vroegtijdige signalering. Belaging blijkt een proces te zijn waarbij de dader steeds verder volhardt in zijn gedrag. Vroeg ingrijpen in dit proces kan escalatie voorkomen. Geconstateerd wordt dat een aantal maatregelen gewenst is.

In de eerste plaats is het van belang dat de bevolking op de hoogte is van het verschijnsel. Dit maakt het voor betrokkenen en slachtoffers makkelijker een zich ontwikkelende belagingssituatie te herkennen.

In de tweede plaats dient bij politie en andere instanties voldoende kennis over belaging aanwezig te zijn, zodat slachtoffers van belaging als zodanig worden herkend en serieus genomen. Dit blijkt nog niet bij elk politiebureau voldoende te gebeuren, waardoor voorlichting binnen politiekorpsen wenselijk is.

Tertiaire preventie

In de praktijk hanteert een aantal politiekorpsen bij gevallen van belaging vier min of meer volgtijdelijke preventiemaatregelen:

1. Advies aan het slachtoffer over gedrag en empowerment van het slachtoffer;
2. Gesprek(ken) met de belager door politie of hulpverleningsinstanties;
3. Advies aan het slachtoffer over civielrechtelijke maatregelen tegen de belager;
4. Advies aan het slachtoffer over veranderingen in haar/zijn leefsituatie.

Stap 1

In eerste instantie geeft men het slachtoffer een aantal praktische adviezen over aanpassingen in gedrag, waarmee in de praktijk al een deel van de gevallen van belaging wordt gestopt. Daarnaast hebben de adviezen tot doel het slachtoffer weerbaar te maken. Vooral in gevallen van belaging door (ex-)partners is het opbouwen van de weerbaarheid belangrijk. Een element van de empowerment is verder de erkenning van het probleem. Hier is ook het serieus nemen van het slachtoffer belangrijk. Verschillende slachtoffers zeggen dat de rol van Slachtofferhulp hier groot is, maar dat ook de politie zelf een belangrijke bijdrage kan leveren. De indruk is dat de bureaus Slachtofferhulp inmiddels al goed zijn toegerust op hun taak, maar dat er bij de politie nog ruimte voor verbetering is.

Stap 2

Indien de aanpassingen in het gedrag niet tot het staken van de belaging leiden, proberen politie en hulpverleners de belager door een gesprek te doen stoppen. Vaak heeft dit effect. Het feit dat de politie zich bemoeit met de zaak kan voor de belager een signaal zijn dat zijn gedrag maatschappelijk niet geaccepteerd is en hem bewust maken van de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer.

Stap 3

Verschillende respondenten bevelen aan een civielrechtelijke procedure te beginnen tegen de belager. Er zijn echter verschillende nadelen aan het inzetten van het civiele recht in belagingszaken, zoals de mogelijke kosten voor het slachtoffer en de vraagtekens bij de effectiviteit van contact- en straatverboden bij ernstige gevallen van belaging. In sommige gevallen kan het zelfs contraproductief werken. Het is in ieder geval aan te raden dit middel met de nodige voorzichtigheid in te zetten.

Stap 4

Bij zeer ernstige zaken krijgt de belaagde het advies de eigen leefsituatie ingrijpend te veranderen, door verhuizing of verandering van werkplek. Buiten de vraag of dit de belaging doet stoppen, hetgeen niet altijd het geval is, is het de vraag af of er in dergelijke ernstige gevallen geen andere opties zijn. Mogelijk kan hier een systeem als AWARE uitkomst bieden. Het AWARE project is een voorbeeld van nauwe samenwerking tussen hulpverlening, politie en reclassering waarbij getracht wordt tegelijkertijd iets te doen aan preventie, hulpverlening en repressie van belaging door ex-partners.

Ondanks wat kritische kanttekeningen geeft de beschreven methode in ieder geval blijk van inzicht in de belagingssituatie en de noden van de belaagde en blijkt ze in veel gevallen effectief. Deze aanpak zou kunnen dienen als aanzet voor een landelijk anti-belagingsbeleid bij de politie. Nu is er binnen de politie nog te veel verschil in de wijze waarop belaging wordt aangepakt.

Welke methoden van hulpverlening aan slachtoffers en daders zijn er en wat zijn de ervaringen hiermee?

Hulpverlening aan slachtoffers

Hulpverlening en preventie overlappen elkaar in belangrijke mate. Empowerment van het slachtoffer is bijvoorbeeld onderdeel van beiden. Ook is het voor beiden nodig dat er voldoende kennis over belaging aanwezig is. Waar dat niet zo is, moeten deze hiaten door voorlichting worden gevuld.

Bij ernstige vormen van belaging is het slachtoffer vaak emotioneel verzwakt. Het weerbaar maken van deze slachtoffers vergt meer inspanning van de hulpverlening. Voor degenen die als gevolg van het belagen last hebben van ernstige psychische stoornissen is een langdurige therapie nodig.

Een tot op dit moment onderbelicht punt in de literatuur is de hulpverlening aan mensen uit de directe omgeving van het slachtoffer, in het bijzonder eventuele kinderen. Vooral bij de belaging door (ex-)partners, waarbij de ene ouder door de andere wordt belaagd, kunnen deze het zwaar te verduren hebben, vooral wanneer zij als speelbal in het belagingsproces fungeren.

Hulpverlening aan daders

Zoals eerder bleek heeft een deel van de daders drankproblemen of psychiatrische problemen. Het aandeel van deze groep is bij de ernstigere gevallen van belaging een stuk groter. De daderhulpverlening kan dan gericht worden op het behandelen van de achterliggende problemen die het gedrag van de dader veroorzaken.

Aan daderhulpverlening voor daders van belaging gebeurt op dit moment nog weinig. Uit de meeste literatuur en de gesprekken met slachtoffers blijkt dat zonder therapeutische behandeling van daders de kans op voortzetten van het belagen of recidive levensgroot aanwezig is.

Welke methoden zijn er voor de repressie van belaging en wat zijn de ervaringen hiermee?

Opsporing

Ook op dit punt geldt dat het beeld wisselend is. Bij politiebureaus en korpsen waar voldoende kennis over belaging aanwezig is, heeft men een al een bepaalde procedure voor gevallen van belaging. Bij andere gebeurt dit nog niet. In de praktijk betekent dit voor slachtoffers dat zij bijzonder veel moeite moeten doen om hun zaak onder de aandacht van de politie te (blijven) brengen.

Voorgesteld wordt binnen de verschillende instanties die zich bezig houden met belaging een persoon aan te wijzen die zich bezig houdt met belagingszaken. Met name bij de politie is dit van belang. Het voorkomt dat een slachtoffer steeds weer opnieuw alle voorvallen moet melden. Daarvoor is het ook nodig dat er een politiedossier aangelegd wordt en dat er binnen het korps en tussen betrokken instanties op cliëntniveau goede afspraken worden gemaakt. Binnen de politie kan men afspraken maken over de gewenste acties (het opmaken van een proces-verbaal bij de eerste melding, het bijhouden van een logboek door het slachtoffer) wanneer er een melding van het slachtoffer binnenkomt.

Na deze stappen adviseren de politie in Utrecht en Arnhem het slachtoffer, indien nodig, een advocaat in de arm te nemen, een straatverbod aan te vragen en als dit laatste niet werkt

aangifte te doen van belaging. Na de aangifte onderzoekt men tegelijk of de belager niet op basis van een ander delict aangepakt kan worden.

Het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt

Veel van de anti-belagingsartikelen die tot nu toe wereldwijd zijn aangenomen kennen problemen. Het blijkt een bijzonder lastige opgave een wet te formuleren die belaging strafbaar stelt, maar tegelijkertijd niet het probleem kent dat de wet of te ruim van opzet is of dat de formulering juist het vervolgen van belaging in de praktijk bijkans onmogelijk maakt.

In het Nederlandse wetsartikel lijkt met name het bewijs voor de stelselmatige inbreuk op "eens anders persoonlijke levenssfeer" lastig. De onduidelijkheid over hoe dit laatste bestanddeel precies geïnterpreteerd dient te worden, levert mogelijk problemen op. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe met deze problemen wordt omgesprongen. Nadere analyse van de lopende strafzaken zal dit moeten uitwijzen.

Doordat tijdens belaging vaak ook andere strafbare feiten worden begaan die een vergelijkbare maximumstraf kennen als belaging, kan de belager vaak voor een ander strafbaar feit vervolgd worden. Daarvoor is echter wel nodig dat de belaagde bij de politie melding maakt van het gedrag van de dader. De strafbaarstelling kan een positief effect hebben op de aangiftebereidheid van de slachtoffers. De artikelen dekken de kern van het probleem van de slachtoffers, waar aanpak van de op zichzelf staande delicten, die mogelijk onderdeel zijn van belaging, dit niet doet. Daarnaast geldt dat de politie nu de mogelijkheid heeft naar aanleiding van belaging onderzoek te doen en aanhouding te verrichten. Dat kan ook weer een positief effect op de aangiftebereidheid hebben.

In hoeverre heeft de samenwerking tussen de bij belaging betrokken instanties verbetering?

Doordat belaging juridisch gezien een vrij nieuw verschijnsel is, werken de verschillende betrokken instanties nog niet op overeenkomstige wijze. Gekeken moet worden in hoeverre bestaande wijzen van samenwerking die gebruikelijk zijn bij andere delicten, ook gehanteerd kunnen worden bij belaging of dat belaging een apart geval is, waarvoor een andere samenwerkingsstructuur nodig is.

---

1 AANLEIDING, DOELSTELLING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

1.1 Aanleiding

Begin jaren negentig kwam belaging in de Verenigde Staten onder de aandacht van de politiek en het grote publiek. Kort achter elkaar werden een aantal beroemdheden vermoord door een zogenaamde belager, een persoon die de beroemdheid al langere tijd lastig viel. Het lastig vallen bestond onder andere uit het stelselmatig brieven schrijven, volgen, het sturen van cadeaus. Soms ging dit gepaard met bedreiging. Langzaam maar zeker werd duidelijk dat niet alleen beroemdheden slachtoffer werden van belagers, maar juist ook de “normale” burger. Uit Amerikaans onderzoek van Tjaden en Thoennes (1998) onder de Amerikaanse bevolking blijkt dat veruit de meeste slachtoffers “normale” burgers zijn. Opvallend was dat de meeste slachtoffers ooit een relatie hadden met de belager.

In de meeste gevallen escaleert belaging niet en slechts zeer zelden loopt belaging uit op moord. Het stelselmatige lastigvallen, wat soms jaren achtereen voorduurt, kan echter wel voor grote psychische schade bij de slachtoffers zorgen. Daarnaast zijn slachtoffers van belaging door voormalige partners vaak het slachtoffer van lichamelijke mishandeling. Naast de ernstige gevolgen die belaging heeft lijkt, althans in de Verenigde Staten, belaging een probleem van forse omvang. Volgens het onderzoek van Tjaden en Thoennes wordt 8% van de Amerikaanse vrouwen gedurende hun leven belaagd en 2% van de mannen.

Belaging is in de loop van de jaren negentig in alle staten van Amerika strafbaar gesteld. Ook in Engeland en in Noorwegen zijn anti-belagingsartikelen verschenen. Omdat belaging ook in Nederland een probleem lijkt, is op 12 juli 2000, via een initiatiefwetsvoorstel, belaging strafbaar gesteld.

Tot op dit moment is nog geen onderzoek gedaan naar de omvang en de aard van het belagingsprobleem in Nederland. Ook is het onduidelijk hoe belaging voorkomen kan worden en welke methoden van hulpverlening en repressie effectief zijn. Om een goed anti-belagingsbeleid te ontwerpen en uit te voeren is inzicht in deze onderdelen wel noodzakelijk. Het voorliggende onderzoek is erop gericht meer inzicht hierin te verschaffen.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling

Zoals de titel van het rapport al aangeeft is het hoofddoel van het onderzoek het verschaffen van inzicht in de aard, de omvang, de achtergronden en de mogelijkheden van een aanpak van belaging. Het onderzoek moet onder meer een indeling van belagingsgevallen opleveren die in de praktijk werkbaar is voor degenen die direct aan dit fenomeen werken. Het onderzoek is verkennend van aard. De resultaten van het onderzoek kunnen aanleiding zijn voor diepgaande studies op één van de onderdelen.

Onderzoeksvragen

A. Aard en omvang van belaging

1. Welke verschijningsvormen van belaging komen er in Nederland voor?
2. Zijn er profielen van belagers en belaagden in de verschillende verschijningsvormen, en zo ja, hoe zien deze eruit?
3. Wat is er bekend over de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen van belaging?
4. Is er een verschil tussen de prevalentie van verschijningsvormen onder allochtone en autochtone Nederlanders?
5. Wat is te zeggen over de relaties tussen de categorieën 'huiselijk geweld' en belaging?

B. Het aanpakken van belaging en opvangen van slachtoffers

6. In welke mate komen slachtoffers van belaging bij hulpverlening en politie terecht en om welke verschijningsvormen gaat het dan?
7. Welke methoden zijn er ter preventie van belaging, en wat zijn de ervaringen hiermee?
8. Welke methoden zijn er op het gebied van hulpverlening aan slachtoffers en daders en wat zijn de ervaringen hiermee?
9. Welke methoden zijn er voor de repressie van belaging en wat zijn de ervaringen hiermee?
10. In hoeverre heeft de samenwerking tussen de bij belaging betrokken instanties verbetering?

1.3 Onderzoeksopzet

Het onderzoek heeft een verkennend karakter. De onderzoeksopzet die gehanteerd is sluit hierbij aan en kent drie onderdelen:

- Deskresearch;
- Semi-gestructureerde interviews;
- Projectietechnieken.

De verkenning is gestart met deskresearch naar bestaand buitenlands onderzoek en zeer recent Nederlands onderzoek van Blaauw et al. (2000). De deskresearch leverde op twee manieren resultaten. In de eerste plaats leverde het een indeling van belaging in verschijningsvormen op, die binnen de beleidsvorming hanteerbaar is. In de tweede plaats gaf het inzicht in de aard van belaging en de prevalentie van de verschijningsvormen in het buitenland.¹

De indeling in verschijningsvormen diende als input voor de interviews in de tweede onderzoeksfase. In deze fase zijn elf interviews gehouden met personen die zich beroepsmatig met slachtoffers en daders van belaging bezighouden en tien interviews met slachtoffers van belaging. De personen die zich beroepshalve bezighouden met belaging zijn geselecteerd op basis van informatie uit de literatuur over belaging en huiselijk geweld, telefonische research bij relevante instanties, internetresearch en netwerkrelaties van het

---

¹ In de Verenigde Staten en Groot-Brittannië is de prevalentie van verschijningsvormen reeds onderzocht, in Australië is de prevalentie van belaging in het algemeen onderzocht.

Ministerie van Justitie. De slachtoffers van belaging zijn personen die zich gemeld hebben bij verschillende bureaus Slachtofferhulp verspreid over het land. De bureaus hebben slachtoffers uit de verschijningsvormen die bij hen bekend waren gevraagd of zij bereid waren een interview af te geven. Uiteindelijk hebben we met zeven slachtoffers van belaging door (ex-) partners, twee slachtoffers van belaging door bekenden en één slachtoffer van belaging door een onbekende gesproken. De slachtoffers waren allen vrouwen en hun leeftijd varieerde van 23 tot 55 jaar. Een overzicht van de overige geïnterviewde personen is opgenomen in bijlage 2.

De interviews zorgen in de eerste plaats voor een toets van de indeling van belaging in verschijningsvormen en de bijbehorende beschrijving daarvan, zoals deze uit de deskresearch naar voren komen. In de tweede plaats geven de interviews een beeld van de stand van zaken in Nederland met betrekking tot belaging: aantallen en typen slachtoffers die bij de hulpverlening terechtkomen, de rol van de culturele achtergrond van belagers en slachtoffers, gehanteerde en mogelijke methoden van preventie, hulpverlening en repressie, en de ervaringen met deze methoden. Ook is tijdens de interviews ingegaan op de behoeften van hulpverleners, slachtoffers en opsporingsinstanties bij een toekomstig anti-belagingsbeleid. De interviews waren semi-gestructureerd. De gebruikte checklists zijn opgenomen in bijlage 3.

Om meer inzicht te krijgen in de omvang van belaging is in de derde fase van het onderzoek gebruik gemaakt van verschillende bronnen:

- De enige registratie waarin momenteel belaging als zodanig voorkomt, het REGAS van het landelijke bureau Slachtofferhulp;
- De resultaten van verschillende buitenlandse slachtofferenquêtes geprojecteerd op de Nederlandse situatie;
- De informatie die uit de interviews naar voren is gekomen.

Een betere indicatie dan op basis van deze bronnen was binnen de mogelijkheden van dit onderzoek niet realiseerbaar. In de nabije toekomst kan deze echter wel gegeven worden. Als nevenactiviteit bij het huidige onderzoek is een vragenblok over belaging ontworpen dat opgenomen is in de Politiemonitor van dit jaar. In het najaar van 2001 worden de resultaten hiervan bekend. Dan is het niet alleen mogelijk een wat nauwkeuriger schatting van de totale omvang van belaging te geven, maar ook van de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen.¹

---

¹ Anders dan in de gegevens in dit rapport over prevalentie, zullen de gegevens uit de Politiemonitor geen beeld geven van het aantal belagingsgevallen per jaar. De resultaten zullen per vijf jaar worden weergegeven. De beheerders van de Politiemonitor zijn namelijk van mening dat slachtoffers van belaging die op dit moment nog slachtoffer zijn of in het afgelopen jaar slachtoffer zijn geworden relatief zelden zullen meewerken aan de Politiemonitor. Dat zou, volgens de beheerders, betekenen dat rapportage over het afgelopen jaar onderrapportage zou opleveren.

1.4 Leeswijzer

De resultaten van de verschillende onderzoeksmethoden worden in dit rapport per onderwerp geïntegreerd weergegeven. Bij het beschrijven van de resultaten is er telkens naar gestreefd de herkomst van de informatie zo goed mogelijk aan te geven, door steeds de bronnen te vermelden.

De resultaten van het onderzoek zijn in drie hoofdstukken weergegeven. Hoofdstuk 3 beschrijft in de eerste plaats de wijze waarop een indeling in verschijningsvormen van belaging tot stand gekomen is. Vervolgens geeft het hoofdstuk inzicht in de kenmerken van de verschillende verschijningsvormen, afkomstig uit de deskresearch en de interviews. Hoofdstuk 4 geeft de schatting van de totale omvang van het belagingsprobleem in Nederland aan en geeft tevens een indruk van de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen. Hoofdstuk 5 beschrijft de methoden van preventie, hulpverlening en repressie die door de geïnterviewden gehanteerd worden en de ervaringen daarmee bij zowel de instanties als de slachtoffers. De behoeften aan nieuwe methoden en maatregelen komen ook in dit hoofdstuk aan bod.

De rest van dit inleidende hoofdstuk gaat in op definitie(s) van belaging. Duidelijkheid over de gehanteerde definitie(s) van belaging is niet alleen voor dit onderzoek van belang. Uit de interviews is gebleken dat in het hulpverleningsveld onduidelijkheid bestaat over wat onder belaging moet worden verstaan.

1.5 De definitie van belaging

Meerdere deskundigen signaleren het opvallend gebrek aan overeenstemming over de definities die voor het begrip belaging gebruikt worden. Dit hangt nauw samen met het gegeven dat belaging een breed scala aan gedragingen omvat die zeer variëren in ernst en langdurigheid. Daarnaast is (zie (Meloy, 1998)) er een verschil of belaging vanuit klinisch-psychologisch of vanuit strafrechtelijk perspectief wordt beschouwd. Het eerste perspectief speelt een rol bij wetenschappelijk onderzoek naar en hulpverlening bij belaging. Een strafrechtelijke definitie dient een ander doel en is ontworpen om strafbaar gedrag te omschrijven en te vervolgen.

In dit onderzoek werken we met beide definities. Als het gaat om hulpverlening bij en de preventie van belaging wordt een klinisch psychologische definitie gehanteerd. Bij repressie van belaging dient de strafrechtelijke definitie als uitgangspunt.

Klinische definitie

Westrup (1998) heeft de volgende klinisch-psychologische definitie van belaging opgesteld:

Belagingsgedrag omvat één of meer gedragingen die:

- *Repetitief gericht zijn op een specifiek individu (het object);*
- *Door het slachtoffer als onwelkom en inbreuk makend worden ervaren;*
- *Het slachtoffer angst aanjagen.*

Tjaden en Thoeness hebben de definitie van belaging geoperationaliseerd voor hun slachtofferonderzoek.¹ Binnen hun onderzoek is iemand slachtoffer van belaging wanneer hij of zij door eenzelfde persoon (verkopers en marktonderzoeksbureaus uitgezonderd)² herhaaldelijk wordt geconfronteerd met één of meer van de volgende of soortgelijke gedragingen, waarbij deze gedragingen hem of haar angst aanjagen:

- Het volgen, bespieden of opwachten;
- Het ongewenst opbellen;
- Het sturen van ongewenste brieven of andere zaken;
- Het vernielen van eigendommen;
- Het dreigen te doden van dierbaren.

Deze operationalisering is ook in de Politiemonitor 2001 gehanteerd.

Probleem bij de definiëring van belaging is dat herhaling van belang is. Maar wanneer is sprake van herhaling? Is dat bij twee keer? Bij tien keer? Veel zal afhangen van de specifieke omstandigheden. Iemand die twee keer overdag ongewenst opgebeld wordt voelt zich vaak nog geen slachtoffer van belaging. Iemand die twee keer 's nachts wordt opgebeld voelt zich waarschijnlijk sneller slachtoffer van belaging

Wettelijke definitie

Bij de definiëring van belaging hebben wetgevers moeten laveren tussen een te nauwe definitie, waardoor in de praktijk duidelijke gevallen van belaging niet onder het wetsartikel vallen, of een te ruime definitie waardoor het wetsartikel kan worden toegepast op zaken waarvoor deze niet bedoeld is³, of zelfs voor situaties waarvan we in redelijkheid niet kunnen vinden dat deze strafbaar horen te zijn.⁴

Artikel 285b van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht, dat belaging strafbaar stelt luidt als volgt:

1. *Hij, die wederrechtelijk stelselmatig opzettelijk inbreuk maakt op eens anders persoonlijk levenssfeer met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen wordt, als schuldig aan belaging, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of een geldboete van de vierde categorie;*
2. *Vervolging vindt niet plaats dan op klacht van hem tegen wie het misdrijf is begaan.*

Het eerste gedeelte van deze delictsomschrijving valt uiteen in de volgende bestanddelen:

- *Het opzetvereiste:* De belager moet weten dat hij/ zij de privacy van de belaagde schendt. Ook belagers die menen dat de belaagde in werkelijkheid verliefd op hen is, en slechts nog overgehaald dienen te worden, weten dat hun gedrag de privacy schendt. Dat zij van mening zijn dat de belaagde deze privacyschending eigenlijk wel wil, doet daarbij niet ter zake.
- *De wederrechtelijkheid:* Hiermee bedoelt de wetgever dat niet iedereen die stelselmatig inbreuk maakt op eens anders privacy, onder het bereik van de voorgestelde bepaling valt.

---

¹ Zie Tjaden en Thoeness, 1998.

² Telemarketeers en verkopers bellen ook regelmatig ongewenst mensen op, of sturen ongewenste post. Ondanks dat dit vaak ook als zeer hinderlijk kan worden ervaren, is dit geen belaging.

³ Zoals de *protection from harassment act* in het Verenigd Koninkrijk, waarbij vier van de eerste zes mensen die werden veroordeeld stakende demonstranten waren die wilden voorkomen dat andere werknemers het werk hervatten.

⁴ Een voorbeeld is de Michigan anti-stalking code, die zo ruim is dat deze mogelijk in strijd is met de Amerikaanse grondwet. Het zou in theorie mogelijk zijn iemand die iemand anders vrees aanjaagt door zijn hond twee maal per dag uit te laten veroordeeld te krijgen voor stalking!

Anders zouden bijvoorbeeld ook opsporingsambtenaren in het kader van de opsporing van strafbare feiten in bepaalde gevallen onder de strafbaarstelling kunnen vallen. Denk aan bepaalde vormen van observatie, stelselmatig inwinnen van informatie of infiltratie. 'Wederrechtelijk' houdt volgens de Memorie van Toelichting in: "zonder eigen, door het stellige recht erkend, subjectief recht".

- *De stelselmatigheid*: De belaagde moet herhaaldelijk door een ander worden lastiggevallen. Het is volgens de Memorie van Toelichting niet noodzakelijk dat sprake is van voorbedachte rade. Eerder dient stelselmatigheid opgevat te worden als "niet zo maar toevallig". Er spreekt uit de stelselmatigheid dan iets van opzet.
- *Het inbreuk maken op eens anders persoonlijke levenssfeer*: Het meest problematische onderdeel van het wetsartikel is volgens Krabbe en Wedzinga¹ het begrip "persoonlijke levenssfeer". Duidelijk is dat bij belaging de belaagde niet gediend moet zijn van de privacy-schending. De Memorie van Toelichting geeft evenwel niet aan wat tot de privacy of persoonlijke levenssfeer van de belaagde behoort; de invulling daarvan wordt overgelaten aan de jurisprudentie.
- *Het oogmerk een ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel vrees aan te jagen*: Omdat het hier om een oogmerk gaat, hoeft de bedoeling niet te zijn verwezenlijkt. Iemand die belaagd wordt, hoeft hetgeen de belager probeert te bereiken niet te doen, te laten of te dulden om van belaging te kunnen spreken.

Diverse deskundigen zijn van mening dat het formuleren van een delictomschrijving voor belaging overal ter wereld een bijzonder moeilijke opgave is. In paragraaf 4.3.2 komen we op dit probleem terug wanneer we de praktische bruikbaarheid van het wetsartikel bespreken.

---

¹ Krabbe en Wedzinga (1998, p.68-69)

---

2 VERSCHIJNINGSVORMEN VAN BELAGING

Om te kunnen bepalen welk beleid tegen belaging moet worden gevoerd is inzicht nodig in de verschijningsvormen van belaging en de daarbij behorende profielen van daders en slachtoffers. Hoe de verschijningsvormen van belaging eruit zien en hoe ze het beste beschreven kunnen worden is niet eenduidig. In de voornamelijk Amerikaanse literatuur over belaging zijn uiteenlopende indelingen en beschrijvingen te vinden. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe aan de hand van bestaande literatuur een indeling is gekozen die voor beleidsvorming hanteerbaar lijkt te zijn en op grond van welke criteria deze keuze tot stand is gekomen.

In de interviews met instanties en wetenschappers is de in dit hoofdstuk beschreven indeling getoetst. Daarbij is nagegaan of de indeling inderdaad aan de in paragraaf 2.2 gestelde voorwaarden voldoet. De resultaten hiervan zijn in dit hoofdstuk verwerkt en er wordt in de verdere hoofdstukken naar verwezen. De afsluitende paragraaf van dit hoofdstuk beschrijft, voor zover mogelijk, de kenmerken van de verschillende verschijningsvormen en profielen van daders en slachtoffers. Hierbij is gebruik gemaakt van buitenlands onderzoek en twee recente Nederlandse onderzoeken naar belaging. De in deze onderzoeken gevonden kenmerken worden vergeleken en aangevuld met de ervaringen van de slachtoffers, de hulpverleners, de advocaat, de reclasseringsmedewerker, de officier van justitie en de wetenschappers die we in het kader van het onderzoek hebben gesproken.

2.1 Indelingen in de literatuur

In de publicaties die vanaf ca. 1991 over belaging zijn verschenen komen verschillende indelingen voor. De indelingen zijn gemaakt langs één of twee van de volgende dimensies:

- Psychische gesteldheid van de belager;
- De relatie tussen belager en slachtoffer;
- Het doel van de belager.

Drie modellen die de belangrijkste vormen van belaging zoals die in de literatuur genoemd worden weergegeven zijn die van Zona et al. (1993), Emerson et al. (1998) en Mullen et al. (1999).

Zona et al. (1993)

Uit onderzoek van Zona et al. blijkt dat er verschillende vormen van belaging te onderscheiden zijn afhankelijk van de psychische gesteldheid van de belagers. Zona et al. maken een onderscheid in:

1. Erotomane belagers;
2. "Love obsessionals";
3. "Simple obsessionals".

De erotomane belagers lijden aan de psychiatrische stoornis erotomanie. Het kenmerk van dit type belagers is dat zij denken een relatie met het slachtoffer te hebben. De "love

obsessionals" lijden aan een andere primaire stoornis dan erotomanie (bijvoorbeeld schizofrenie).

Zij willen wel een intieme relatie met het slachtoffer opbouwen, maar geloven niet dat ze die al hebben. Erotomane belagers en "love obsessionals" kennen hun slachtoffers vrijwel nooit voordat ze hen begonnen te belagen. Naast deze twee typen belagers is de derde groep onderscheiden, de zogenaamde "simple obsessionals". Deze groep belagers kent het slachtoffer al voordat ze beginnen te belagen. Zij kennen het slachtoffer vanuit een eerdere (liefdes) relatie of het slachtoffer is een collega, buurman of een professionele dienstverlener. De "simple obsessionals" hebben meestal een persoonlijkheidsstoornis.

Zona et al. vinden een duidelijk verschil tussen de duur van het belagen. Erotomanen belagen hun slachtoffer gemiddeld 19 maanden, "love obsessionals" 9,7 maanden en "simple obsessionals" 5,1 maanden. Zij zijn daarbij uitgegaan van daadwerkelijk contact tussen de belager en het slachtoffer.

Emerson et al. (1998)

Emerson et al. stellen een andere indeling voor. Volgens hen verbergt het conceptualiseren van belaging aan de hand van mentale problemen zoals Zona et al. doen, het sociale proces waarvan belaging het gevolg of onderdeel kan zijn. Belangrijk is dat de indeling van Zona et al. gebaseerd is op onderzoek dat uitgevoerd is onder een zeer selectieve groep gevallen. Het zijn namelijk de gevallen die onder de aandacht van de politie of de klinische hulpverlening zijn gekomen. De ervaring die bij deze meestal ernstiger gevallen van belaging op is gedaan is niet representatief voor alle gevallen van belaging. Indien belaging als sociaal-maatschappelijk fenomeen in kaart gebracht moet worden, voldoet een indeling die gebaseerd is op psychische problemen van de belager niet.

Verder geldt dat Zona et al. hun bevindingen baseerden op onderzoek met een relatief groot aandeel belagers van bekende mensen. Als indeling van belaging in Nederland schiet de indeling daarom tekort. Zoals wij verderop beschrijven is het aantal gevallen van belaging waarbij bekende Nederlanders zijn betrokken in verhouding zeer klein.

De typologie van Emerson et al. (1998) maakt in de eerste plaats een onderscheid naar het doel van de belager: het aangaan van een relatie met het slachtoffer (relationele belaging) of het nemen van wraak (wraakbelaging). Binnen relationele belaging zijn vervolgens vier typen te onderscheiden, gebaseerd op de relatie tussen belager en slachtoffer:

1. Intimi (slachtoffers hebben ooit intiem contact gehad met de belager);
2. Semi-bekende (slachtoffers kennen de belager oppervlakkig via het werk of van vroeger);
3. Pseudo-bekende (slachtoffers zijn bekend via de media);
4. Onbekende (slachtoffers zijn de belager ooit in een publieke of semi-publieke plaats tegengekomen).

Bij wraakbelaging is de belager volgens Emerson een cliënt of patiënt van het slachtoffer en ontevreden over de aan hem/ haar geleverde diensten.

Mullen et al. (1999)

Mullen et al. (1999) proberen de visie van Zona et al. en Emerson et al. te integreren. Zij stellen een indeling in de relatie tussen belagers en belaagden voor alsmede een indeling van belagers. Mullen et al. stellen dat de relatie tussen belagers en slachtoffers relevante

informatie oplevert over het doel van de belager en de wijze waarop deze zijn doel zal proberen te bereiken. De eerste indeling komt overeen met de indeling van Emerson et al. De indeling van belagers voert verder dan die van Zona et al.

Mullen et al. onderscheiden:

1. *The rejected stalker* reageert op een onwelkom einde aan een intieme relatie door acties te ondernemen die gericht zijn op verzoening of genoegdoening;
2. *The intimacy seeker* reageert op eenzaamheid en probeert een intieme relatie te bewerkstelligen;
3. *The resentful stalker* reageert op een waargenomen belediging of kwetsuur door acties die op wraak zijn gericht;
4. *The incompetent suitor* zoekt een partner, maar de methoden zijn op zijn minst contraproductief en op zijn slechtst erg angstaanjagend voor het object van zijn verlangens;
5. *The predatory stalker* is uit op seksuele genoegdoening en controle, waarbij het belagen en doel op zich en middel is.

Het voert in het bestek van dit rapport te ver om de uitgebreide beschrijving die Mullen et al. (2000) van deze typen geven hier op te nemen. Wij volstaan dan ook met een verwijzing naar dit boek.¹

2.2 Een geschikte indeling

Totstandkoming van de indeling

De indelingen van Zona et al., Emerson et al. en Mullen et al. weerspiegelen elk een ander perspectief op het fenomeen belaging. De indeling van Zona beziet het fenomeen voornamelijk vanuit de geestelijke gesteldheid van de belager. De indeling van Emerson plaatst belaging in een meer sociologisch daglicht en kijkt naar de relaties tussen de dader en het slachtoffer en de doelen van de belager. Mullen et al. incorporeren deze beide visies in hun indelingen. Een geschikte, binnen het beleid hanteerbare, indeling moet aan de volgende voorwaarden voldoen (in willekeurige volgorde).

De indeling:

- Maakt een onderscheid tussen vormen van belaging die een uiteenlopende aanpak van preventie, repressie en hulpverlening vereisen;
- Is snel en direct toepasbaar zonder specifieke deskundigheid door hulpverleners en politie (voor herkenning van de typen is diepgaande diagnostiek niet nodig);
- Is uitputtend;
- Kent zo weinig mogelijk overlap tussen categorieën;
- Maakt vergelijking met ander (internationaal) onderzoek mogelijk;
- Sluit aan bij registratiesystemen van politie, justitie en slachtofferhulp;
- Sluit aan bij de klinisch psychologische definitie en de juridische definitie.

---

¹ "Stalkers and their victims", Mullen et al., 2000.

Een kanttekening bij de laatste voorwaarde is dat justitie, politie en slachtofferhulp nog maar sinds kort belaging als zodanig registreren. Registratie van verschillende vormen van belaging gebeurt nog niet.

Een indeling, zoals die van Zona et al., die de psychische gesteldheid van de belager als uitgangspunt neemt, voldoet niet aan de tweede voorwaarde: de indeling is niet snel en direct toepasbaar zonder specifieke deskundigheid. Zoals besproken is het tevens de vraag of de indeling van Zona et al. wel uitputtend is. Aangezien zij voor hun indeling alleen het weliswaar meest ernstige topje van de ijsberg hebben meegenomen, zal een groot deel van de belagers niet in een van hun drie categorieën zijn in te delen.

De indeling van belagers zoals Mullen et al. die hebben opgesteld is ook niet toe te passen zonder specifieke deskundigheid, maar lijkt bij het verdere proces wel goed te gebruiken. Bij het onderzoek van de politie en de daderhulpverlening biedt zij wel aanknopingspunten.

De indeling van Emerson die de relatie tussen belager en slachtoffer en het doel van de belager hanteert lijkt aan alle gestelde voorwaarden te voldoen. Bij nader beschouwing van de literatuur lijkt alleen de vorm "intimi" te breed. Tjaden en Thoennes (1998) deden een representatief onderzoek onder 8.000 mannen en 8.000 vrouwen in de Verenigde Staten. Uit dit onderzoek blijkt dat belaging vaak al begint voordat de relatie beëindigd is. Bij 21% van de slachtoffers die belaagd werden door een (ex-)partner vond het belagen plaats voordat de relatie beëindigd was en bij 37% vond de belaging zowel gedurende als na afloop van de relatie plaats.¹ Vanuit strafrechtelijk oogpunt lijkt een scheiding tussen partners en ex-partners gewenst. Op het moment dat slachtoffers nog een relatie met de belager hebben is het moeilijk om de belager voor het belagen op zich te veroordelen. Het slachtoffer zoekt immers meestal uit eigen vrije wil de belager op en de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer is in mindere mate van die van de belager te onderscheiden. Bij ex-partners kan belaging wel als zodanig ten laste worden gelegd. Een splitsing van de groep "intimi" in partners en ex-partners lijkt daarom op zijn plaats.²

Een andere aanpassing van de indeling van Emerson is de formulering van de vormen. Om ervoor te zorgen dat de vormen snel herkenbaar zijn, zijn ze wat uitgebreider geformuleerd. Rekening houdend met bovenstaande voorwaarden en resultaten uit eerder onderzoek is de volgende indeling opgesteld:

1. Belaging door een ex-partner;
2. Belaging door de partner;
3. Belaging door een bekende (collega, cliënt, buurman e.d.) die een relatie met de belaagde wil;
4. Belaging omdat de belaagde in de uitoefening van beroep of functie (advocaat, bankmedewerker etc.) de woede heeft opgeroepen van de belager, die vervolgens wraak wil nemen;
5. Belaging van een publieke bekendheid door een onbekende die een relatie met de belaagde wil;

---

¹ Daarbij blijkt dat de kans op mishandeling door een partner die belaagt vier maal groter is dan de kans op mishandeling door een partner in de gemiddelde populatie. De groep slachtoffers die nog samenwoont met een belager loopt dus aanzienlijk grotere risico's.

² Een probleem is echter wel dat het in bepaalde gevallen onduidelijk is of iemand nu een partner of een ex-partner is.

6. Belaging van iemand zonder publieke bekendheid door een onbekende die een relatie met de belaagde wil.

Toetsing van de indeling in de praktijk

De indeling is gebruikt als uitgangspunt om de verschillende vormen van belaging te bespreken in de interviews met hulpverlening, politie en andere betrokkenen. Uit de interviews blijkt dat de verschijningsvormen en de beschrijving daarvan overeen komen met de praktijkervaringen van de geïnterviewden. Er werd wel een aantal kanttekeningen bij de hantering van de indeling geplaatst.

In de eerste plaats wordt onder andere door de politie in Utrecht, Arnhem en de Stichting Stop Stalking opgemerkt dat belaging door partners een belangrijke groep vormt, maar dat zij zelf deze groep niet indelen onder het delict belaging. De reden hiervoor is dat indien een slachtoffer nog contact heeft met de belager, de belager niet juridisch kan worden aangepakt voor het belagen op zich. Het gaat hier meer om een wetstechnisch probleem, dan om een inhoudelijk probleem. Inhoudelijk zijn alle respondenten het eens dat belaging vaak al tijdens de relatie begint en dat er vooral ook voor dit stadium van belaging aandacht moet zijn.¹ Het blijkt dat vroeg ingrijpen door de politie of de hulpverlening escalatie vaak voorkomt en dat het zelfs meestal genoeg is om het belagen te laten stoppen.

De Stichting Stop Stalking plaatst nog een andere kanttekening. De stichting vindt dat de term "relatie" in de beschrijvingen van de verschijningsvormen niet direct moet worden opgevat als een "intieme relatie". Vaak willen belagers 'enkel' de belangrijkste persoon in het leven van het slachtoffer zijn. Ook merken de Stichting Stop Stalking en een medewerker van een Bureau Slachtofferhulp op dat uit de indeling niet direct duidelijk is wat onder een partner wordt verstaan en wat niet. Vanuit hun ervaring met slachtoffers en daders konden de hulpverleners en politiemedewerkers wel afleiden welke gevallen van belaging bij de vormen 1, 2 en 3 bedoeld werden.

Wanneer we deze kanttekeningen in acht nemen lijkt de indeling goed bruikbaar om als uitgangspunt voor beleidsbepaling gebruikt te worden.

2.3 Kenmerken van de verschijningsvormen

In deze paragraaf wordt getracht een zo compleet mogelijke beschrijving van de verschijningsvormen van belaging te geven die in 2.2 zijn opgesteld. Dit gebeurt in de eerste plaats aan de hand van resultaten uit eerder buitenlands onderzoek en recent Nederlands onderzoek van Blaauw et al.. De kenmerken van de verschijningsvormen uit deze onderzoeken worden vervolgens vergeleken en aangevuld met de praktijkervaringen van de hulpverleners en de andere geïnterviewden. De opbouw van de paragraaf is als volgt. In het eerste deel van 2.3.1 worden de beperkingen van het gebruik van bestaand onderzoek besproken. Vervolgens wordt in de rest van deze paragraaf een korte beschrijving gegeven van de buitenlandse en Nederlandse onderzoeken waaruit informatie gebruikt is. Vervolgens volgt in 2.3.2, 2.3.3 en 2.3.4 de beschrijving van de verschillende verschijningsvormen.

---

¹ Bij deze vorm van belaging is een duidelijk relatie met huiselijk geweld te constateren, zie paragraaf 2.3.2.

2.3.1 Gebruikte literatuur

Beperkingen

De beperking van het gebruik van eerdere onderzoeksresultaten is dat vrijwel alle onderzoekers een andere indeling van belaging in verschijningsvormen hebben gebruikt. Dit zorgt ervoor dat vanuit de literatuur niet over elke vorm van belaging specifieke informatie beschikbaar is. Om de bestaande Amerikaanse en Nederlandse onderzoeken toch te kunnen gebruiken is bekeken welke overeenkomsten de verschillende gebruikte indelingen vertonen. De indelingen in de geraadpleegde literatuur (zie de literatuurlijst) blijken min of meer in één indeling, met drie hoofdgroepen van verschijningsvormen, samen te vatten:

1. Slachtoffers die belaagd worden door hun (ex-)partner (vorm 1 en 2);
2. Slachtoffers die belaagd worden door een bekende, waarmee ze geen intieme relatie hebben gehad (vorm 3 en 4);
3. Slachtoffers die belaagd worden door een onbekende (vorm 5 en 6).

(Tussen haakjes de vormen van belaging uit de huidige indeling).

De volgende twee paragrafen beschrijven kort het buitenlandse onderzoek waaruit kenmerken van de verschijningsvormen zijn afgeleid en het recente Nederlandse onderzoek van Blaauw et al..

Buitenlands onderzoek

Vooral in de Verenigde Staten zijn het afgelopen decennium verschillende onderzoeken naar belaging uitgevoerd. Deze onderzoeken verschillen niet alleen van elkaar in de indeling van verschijningsvormen, maar ook in de gehanteerde onderzoeksmethoden. Hieronder volgt een korte beschrijving van de onderzoeken die gebruikt zijn om in de volgende paragraaf de kenmerken van verschijningsvormen te beschrijven.

In het begin van de jaren negentig werd vooral onderzoek gedaan naar belaging van beroemdheden. Dietz, Matthews, Van Duyne, et al. (1991) onderzochten brieven die belagers aan beroemdheden stuurden. Andere vormen van belaging werden pas later onderzocht. In de eerste plaats door onderzoek dat gebaseerd is op dossiers van politie, justitie of psychiatrische instellingen. Harmon et al. (1995) onderzochten 48 dossiers van "obsessional harassers" (belagers met een psychiatrisch stoornis) van een Kliniek voor Forensische Psychiatrie. Meloy en Gothard (1995) vergeleken dossiers van "obsessional followers" uit een kliniek voor Forensische Psychiatrie met de dossiers van andere criminelen met een psychiatrische stoornis. Wright et al. (1995) ontwikkelden een checklist voor slachtoffers van belaging en classificeerden aan de hand van de checklist 30 belagingszaken. Nicastro et al. (2000) analyseerden 55 belagingsdossiers van de Domestic Violence Unit van een grote Amerikaanse stad.

Afgezien van onderzoek waarbij geen onderscheid is gemaakt naar verschillende verschijningsvormen¹, zijn er bij ons weten twee onderzoeken uitgevoerd naar de

---

¹ Het eerste onderzoek waarbij de prevalentie van belaging in het algemeen in kaart is gebracht is een onderzoek van het Australian Bureau of Statistics in 1996. Hierin werden de ervaringen van vrouwen met verschillende seksuele misdrijven en geweldsmisdrijven onderzocht. Volgens het onderzoek zou 15% van de Australische vrouwen ooit slachtoffer zijn geweest van belaging en 2,4% in de 12 maanden voorafgaand aan de studie. Dat zou dan gaan om 200.000 gevallen van belaging in het jaar voorafgaand aan de studie.

verschillende vormen van belaging die representatief zijn voor de gehele (respectievelijk Amerikaanse en Britse) bevolking:

- Het eerder genoemde onderzoek van Tjaden en Thoennes (1998). Dit onderzoek heeft veel informatie opgeleverd over de omvang en de achtergronden van de verschijningsvormen en de relatie met andere vormen van geweld. Volgens dit onderzoek zouden 1 miljoen Amerikaanse vrouwen en 370 duizend Amerikaanse mannen jaarlijks slachtoffer zijn van belaging.
- Een onderzoek van Budd en Mattinson (2000) dat is gebaseerd op de British Crime Survey. Volgens dit onderzoek zouden per jaar 410.000 Britse vrouwen en 140.000 Britse mannen slachtoffer zijn van belaging.¹

Een belangrijke constatering is echter wel dat deze onderzoeken gebaseerd zijn op een slachtofferenquête. Dat betekent dat de respondenten zelf hebben aangegeven slachtoffer te zijn van belaging. Veel hangt dan af van hoe respondenten zelf de situatie interpreteren. Het lijkt zeer waarschijnlijk dat een groot deel van de gemelde belagingsgevallen volgens het Nederlandse strafrecht niet als zodanig zou worden beschouwd.

Het boek "Stalkers and their victims" van Mullen et al., waaraan al enkele malen is gerefereerd biedt een overzicht van het gros van het bovenstaande onderzoek, naast de eigen indelingen en bevindingen van deze forensische psychiaters.

Recent Nederlands onderzoek

De vakgroepen klinische psychologie van de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Leiden hebben zeer recent twee onderzoeken uitgevoerd naar belaging. Het eerste onderzoek ("The toll of stalking")² bekijkt de relatie tussen kenmerken van belaging en de psychopathologie van de slachtoffers. Het tweede onderzoek ("Stopping stalking")³ bekijkt de mogelijkheden om belaging te stoppen. Beide onderzoeken maken gebruik van het slachtofferbestand van de voormalige Stichting Anti Stalking. Deze stichting begeleidde slachtoffers van belaging en verspreide informatie over belaging.

De indeling in verschijningsvormen die Blaauw et al. gebruiken en die ook in dit onderzoek is gehanteerd, is de volgende:

1. Het slachtoffer had een intieme relatie met de belager;
2. Het slachtoffer en de belager waren bekenden van elkaar;
3. Het slachtoffer kende de belager niet.

In de volgende drie paragrafen behandelen we de drie genoemde hoofdgroepen van belaging. Telkens komen eerst de bevindingen uit slachtofferenquêtes aan bod, daarna beschrijven we de relevante resultaten van de andere onderzoeken en de interviews die wij zelf hebben gehouden. De andere onderzoeken hebben in tegenstelling tot de slachtofferenquêtes betrekking op de zwaardere gevallen van belaging. Ook de respondenten uit de interviews, die beroepsmatig met belaging bezig zijn, krijgen vooral deze gevallen onder ogen.

---

¹ In het onderzoek zijn verschillende definities van belaging gehanteerd. De hier vermelde aantallen zijn gebaseerd op de meeste stringente definitie, die vereist dat het gedrag bij het slachtoffer angst voor geweld ("fear of violence") moet hebben veroorzaakt. De uitsplitsing naar verschijningsvormen is gebaseerd op een minder stringente definitie.

² Blaauw, E., Malsch, M., Winkel, F.W., Freeve, A., & Arensman, E (nog niet gepubliceerd).

³ Blaauw, E., Winkel, F.W., Arensman, E., Sheridan, L., & Freeve, A (nog niet gepubliceerd).

Het verschil is zoals eerder gemeld bijzonder wezenlijk en kunnen wij niet genoeg benadrukken. De indruk moet niet ontstaan dat wat van toepassing is op de selectieve groep zware gevallen onverkort van toepassing is op de gehele groep belagingsgevallen. Tegelijkertijd zijn de zware gevallen vanuit beleids oogpunt belangrijk, juist omdat deze uiteindelijk bij politie, justitie en slachtofferhulp terecht komen.

2.3.2 (Ex-)partners (vorm 1 en 2)

Uit het onderzoek dat Tjaden en Thoennes hielden onder de Amerikaanse bevolking blijkt dat 78% van de slachtoffers van belaging vrouw is en dat 59% van hen belaagd werd door iemand met wie ze een intieme relatie hadden.¹ Bij mannen is dit laatste percentage 30%. Alles bij elkaar betekent dit dat in de Verenigde Staten ongeveer 50% van de belagingsgevallen binnen deze groep valt.

In Engeland en Wales bleek 75% van de slachtoffers vrouw en 25% man te zijn. 29% van deze mannen en vrouwen werd belaagd door iemand waarmee ze een intieme relatie hadden. Deze uitkomsten zijn echter wel gebaseerd op een veelomvattende definitie van belaging, waarbij er geen voorwaarde wordt gesteld aan de mate waarin het gedrag van de 'belager' als vreeswekkend door het slachtoffer wordt ervaren. Het is niet uit het rapport van Budd en Mathison (2000) af te leiden in hoeverre het invoeren van een mate van angstaanjagendheid in de definitie de verhouding tussen de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen verandert.

Volgens Tjaden en Thoennes loopt deze groep slachtoffers ook het grootste risico op mishandeling door de belager. Maar liefst 81% van de vrouwen die getrouwd waren of met de belager samenwoonde werd door deze partner fysiek mishandeld.² De volgorde is niet duidelijk. Onduidelijk is of de mishandeling onderdeel vormde van het belagen, er op volgde of er aan voorafging. Wel lijkt er een direct verband te leggen tussen belaging tussen (ex-)partners en huiselijk geweld.

Belaging beperkt zich niet tot situaties waarin de intieme relatie al ten einde is. Volgens het onderzoek van Tjaden en Thoennes geeft 57% van de vrouwelijke slachtoffers van belaging door de (ex-)partner aan dat het belagen al tijdens de relatie voorkwam.³

Bij de ernstige gevallen in Nederland lijken de ex-partners de grootste groep. Uit het onderzoek van Blaauw et al. onder de geregistreerde slachtoffers bij de voormalige Stichting Anti Stalking blijkt dat 66% van de slachtoffers belaagd wordt door hun ex-partner.⁴ De meeste slachtoffers zijn ook hier vrouwen. Van hen zegt 67% aan dat fysieke mishandeling onderdeel was van het belaging gedrag van de ex-partner.

---

¹ Bij Tjaden en Thoennes valt behalve een echtgenoot/ echtgenote of samenwonende partner ook "dates", "boyfriends" en "girlfriends" onder deze categorie. Hetzelfde is het geval bij Budd en Mattinson (2000).

² Tegen 20% onder de gehele vrouwelijke Amerikaanse bevolking die ooit getrouwd was of heeft samengewoond.

³ Zie Tjaden en Thoennes, 1998. Bij 43% van de vrouwelijke slachtoffers begon het belagen nadat de relatie was beëindigd.

⁴ In het onderzoek van Blaauw et al. en in het bestand van de Stichting Anti Stalking komen geen slachtoffers van belaging door partners voor, omdat de Stichting deze gevallen niet registreert.

Ook de hulpverleners en anderen die we voor het huidige onderzoek interviewden schetsen een vergelijkbaar beeld. De slachtoffers die zij het meest tegenkomen, worden belaagd door hun (ex)-partner. De respondenten zien een sterke relatie tussen huiselijk geweld en belaging door (ex)-partners. Volgens de politie in Utrecht vormt het belagen vaak een onderdeel van huiselijk geweld, in de vorm van extreem controle gedrag dat de partner vertoont. Pas wanneer het slachtoffer de relatie heeft beëindigd en de partner het gedrag voortzet, ervaart het slachtoffer dit gedrag als belaging.

Uit onze gesprekken met slachtoffers bleek inderdaad dat men vaak tijdens de relatie al te maken had met extreem jaloers gedrag van de belager, dat bij een aantal van de slachtoffers uitmondde in geweld. Tegelijkertijd interpreteerden de slachtoffers het gedrag van de partner pas als belaging, nadat de intieme relatie verbroken was, of nadat men kenbaar gemaakt had de relatie te willen beëindigen.

Daderprofiel

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoennes blijkt dat de belager bij partners en ex-partners meestal man is. Bij 94% van de vrouwen en 60% van de mannen die belaagd werd door een (ex)-partner was de belager van dit geslacht. De belagers zijn volgens de respondenten meestal niet mentaal ziek of verslaafd aan drugs of alcohol. Slechts 7% van de respondenten voerden deze zaken als reden voor het belagen aan.¹

Deze laatste waarneming staat in schril contrast met de belager uit de dossiers van politie en hulpverlening.² Deze blijken juist vaak meervoudige persoonlijkheidsstoornissen te hebben (o.a. Wright et al., 1996). Ook Mullen et al. (2000) geven dit aan. De dader is volgens hen bijna zonder uitzondering van het type "rejected stalker". De "rejected stalker" hanteert het grootste aantal verschillende belagingsgedragingen en de belagingsperiode is bij dit type belager ook het langst. Veel "rejected stalkers" hebben daarnaast een verleden van crimineel gedrag. Volgens Mullen et al. heeft 51% van de belagers van dit type een strafblad.

Dit type belager blijkt gevoelig voor sancties. Indien geconfronteerd met een gevangenisstraf is dit voor de meesten voldoende reden om het belagen te staken. De kans op recidive onder belagers in deze vormen van belaging is niettemin hoog (zie Römken en Mastenbroek, 1999), tenzij de belager therapeutisch wordt behandeld. Ook de door ons gesproken slachtoffers verwachtten dat behandeling noodzakelijk is voor degene die hun belaagt of belaagde.

Volgens een van de hulpverleners bij de politie die wij gesproken hebben zijn belagers vaak antisociaal en hebben zij een contactstoornis, waardoor ze niet op een gelijkwaardige manier met hun partner of anderen kunnen omgaan. Volgens de Stichting Stop Stalking leven de

---

¹ Er waren binnen het onderzoek van Tjaden en Thoennes niet genoeg waarnemingen om dit resultaat naar de verschillende vormen uit te splitsen. In vergelijking met de resultaten uit andere onderzoeken is echter wel te concluderen dat hier wel een wezenlijk verschil is met de belagers die in de dossiers van politie en hulpverlening voorkomen, zoals uit de tekst blijkt.

² Dit zijn meestal de ernstige gevallen van stalking. Het onderscheid tussen het bevolkingsonderzoek van Tjaden en Thoennes en de overige onderzoeken komt telkens terug. De lezer dient in het achterhoofd te houden dat onderzoek op basis van dossiers van hulpverlening en politie telkens een selectief deel van de stalkinggevallen is.

belagers vaak geïsoleerd en voelen zichzelf slachtoffer. Zij hebben het idee dat de belaagde hun leven beter kan maken.

Volgens de respondenten hebben de meeste belagers een baan waarbij ze veel thuis zijn, zodat ze de vrouw kunnen controleren en de tijd hebben om een sterke band op te bouwen met de kinderen. Volgens hen komt het ook voor dat belagers hun baan opzeggen om zich volledig te kunnen wijden aan het belagen. Dit laatste zijn wij tijdens onze gesprekken met slachtoffers niet tegenkomen, maar het is wel opvallend dat drie van de zeven belagers werkeloos waren tijdens het belagen en een ander zijn eenmansbedrijf vanuit het eigen huis runde.

Een ander kenmerk van deze groep belagers is volgens onze respondenten dat ze zeer goed mensen kunnen manipuleren en bespelen. Dit doen ze niet alleen binnen de relatie, maar ook naar anderen toe.

Slachtofferprofiel

Uit Tjaden en Thoeness blijkt dat de slachtoffers meestal vrouw zijn (zie boven). De belaagden zijn doorgaans van jonge leeftijd. 52% van de slachtoffers is onder de 30 zijn en nog eens 22% tussen de 30 en de 39.

De slachtoffers van ernstige belaging door (ex-)partners zijn volgens de Stichting Stop Stalking vaak zachtaardig, sociaalvoelend en weinig assertief. Vaak voelt men zich zelf schuldig aan de belagingssituatie. De schuld die men voelt voor het ontstaan van de belagingssituatie wordt versterkt door het gedrag van de omgeving. Hulpverleners, politie, maar ook familie en vrienden blijken vaak onterecht (een deel van) de schuld bij de belaagde te leggen. Mullen et al. merken dit op, maar ook uit de gesprekken met slachtoffers werd dit duidelijk. Een slachtoffer ondervond dat een van haar zoons zich tijdens de belaging steeds meer aan de kant van de belager, haar ex-man, schaarde. Een ander slachtoffer merkte dat het aanvankelijke begrip van haar omgeving veranderde toen ook haar vrienden een aantal malen de dupe werden van het gedrag van haar belager.¹

Volgens de klinisch psychologe die aan het onderzoek van Blaauw et al. heeft meegewerkt hebben slachtoffers van belaging tussen (ex-) partners waarschijnlijk iets in hun leven meegemaakt, waardoor ze makkelijker slachtoffer worden van belagers. Uit het onderzoek van Blaauw et al. blijkt namelijk dat 77% van de slachtoffers van ernstige gevallen van belaging aan psychopathologische symptomen lijdt.² Dit is echter maar bij een klein deel daarvan direct terug te voeren op hun ervaringen met belaging. Deze laatste bevinding lijkt een bevestiging van het idee dat ten grondslag ligt aan de indeling van Emerson et al.. Belaging tussen (ex-) partners ontstaat volgens hun optiek in een relatie. Niet alleen kenmerken van de dader zijn daarin belangrijk, maar ook kenmerken van het slachtoffer.

Gevaar voor het slachtoffer

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoennes blijkt dat 81% van de vrouwen die belaagd wordt door de (ex-) partner ook mishandeld is door deze partner, tegen 20% in de gehele vrouwelijke Amerikaanse bevolking. Niet duidelijk is of de mishandeling plaatsvindt als onderdeel van de

---

¹ De belager volgde het slachtoffer zelfs naar een vakantieadres in het buitenland, waar zij met vrienden verbleef.

² "The toll of stalking".

belaging of dat dit eerder in de relatie is voorgekomen. Desalniettemin staat vast dat deze groep buitenproportioneel slachtoffer is van mishandeling.

Ook Blaauw et al. hebben gevonden dat de kans op gewelddadig gedrag (vernieling/diefstal, bedreiging, mishandeling) bij deze vorm van belaging het grootst is. Hulpverleners en slachtoffers zeggen echter dat het psychische geweld de grootste impact heeft. Het constante gevoel bedreigd te zijn richt meer schade aan dan het eventuele fysiek geweld zelf.

Allochtonen

Harde cijfers over het voorkomen van belaging onder allochtone groeperingen in de Nederlandse samenleving ontbreken, evenals dat het geval is voor autochtoon Nederland. Ook uit de buitenlandse slachtofferenquêtes zijn geen gegevens over allochtonen bekend.

Het blijkt eveneens moeilijk te zijn op een meer kwalitatieve wijze zicht te krijgen op het verschijnsel belaging onder allochtonen. Bekend is dat allochtone groeperingen in het algemeen moeilijker dan autochtonen hun weg naar Justitie, politie en (autochtone) hulpverlening weten te vinden. Volgens de hulpverleners bij de Politie in Utrecht, Arnhem en Buro Slachtofferhulp Brabant Zuid-Oost komt belaging binnen relaties niet vaker voor onder allochtonen dan onder autochtonen. Zij schatten dat belaging onder allochtonen even vaak voorkomt als onder autochtonen. De geïnterviewde deskundige die werkzaam is bij het veiligheidsnetwerk voor allochtonen is een andere mening toegedaan. Hij stelt dat de meeste Turken en Marokkanen de opvatting hebben dat een relatie voor eens en altijd is. Enerzijds betekent dat dat vrouwen minder snel bij hun partner weggaan, anderzijds betekent dat dat als zij dat wel doen, de eigen gemeenschap het eventuele belagen door de partner tolereert. Daarom zou het verlaten van een relatie door de vrouw vaak ontaarden in belaging, aldus de betreffende deskundige.

Kortom, er is weinig tot niets bekend over het voorkomen van belaging onder allochtonen groeperingen in Nederland. Komt belaging vaker voor? Geldt dat voor alle groeperingen of alleen voor bepaald allochtone groepen? Hoe verloopt het belagingsproces (welke typen komen voor)? Het zijn vragen waarop het antwoord nog niet gegeven is. Verder inzicht in en onderzoek naar belaging bij allochtonen is daarom zeker nodig.

2.3.3 Bekenden (vorm 3 en 4)

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoennes blijkt dat in 23% van de belagingsgevallen de belager een bekende (niet de (ex-)partner) is van het slachtoffer. Bij 34% van de mannelijke slachtoffers en 19% van de vrouwelijke slachtoffers is dit het geval. In het onderzoek van Budd en Mattinson (2000) zijn 38% van de slachtoffers belaagd door een bekende.¹

Blaauw et al. vinden bij 27% van alle gevallen die bij de voormalige Stichting Anti Stalking zijn geregistreerd een bekende. In de literatuur wordt verder weinig onderscheid gemaakt tussen de verschijningsvorm van belaging waarbij een bekende een relatie wil met het slachtoffer (vorm 3), of dat de bekende genoegdoening zoekt bij een vermeend zakelijk conflict (vorm 4). Alleen Harmon et al. (1995) heeft onderzocht of er een verschil bestaat tussen het gedrag van

---

¹ Ook voor dit getal geldt dat het gebaseerd is op een definitie, waarbij geen voorwaarde is gesteld aan de mate van vrees die het gedrag heeft veroorzaakt.

belagers die een relatie willen en belagers die genoegdoening zoeken. Dat blijkt er niet te zijn. Als verklaring hiervoor geven zij dat het gedrag van belagers die een relatie willen in het begin misschien minder agressief is, maar uiteindelijk op hetzelfde neerkomt.

Uit de interviews met hulpverleners komt naar voren dat er weinig slachtoffers van vorm 4, belaging door een vermeend zakelijk conflict, bij de hulpverlening en de politie terecht komen. Zij komen vaker vorm 3 tegen.

Daderprofiel

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoennes blijkt dat de belager meestal een man is. Vrouwelijke belagers tref je bij deze vorm van belaging echter ook regelmatig aan, vaker dan bij de belaging tussen (ex-)partners.

Het profiel van de dader hangt samen met de precieze relatie tussen belager en belaagde. Bij burens is de dader meestal een "resentful stalker". Vaak beweert de belager dat de burens teveel lawaai maken of is er een conflict over een hek of de tuin of iets dergelijks, waarna de situatie escaleert met belaging als resultaat.

Als de belager iemand is die het slachtoffer kent van het werk dan is deze vaak een "intimacy seeker" of een "incompetent suitor".¹ Bij doktoren, psychiaters en therapeuten komen deze vormen vaker dan bij andere beroepen.

Slachtofferprofiel

Slachtoffers van belaging door bekenden voldoen volgens de respondenten niet aan een speciaal profiel. Binnen bepaalde beroepen lijkt het risico op het voorkomen van dit soort belaging wel groter dan bij anderen.

Verder is een aantal slachtoffers van "incompetent suitors" en "intimacy seekers" in het begin te weinig expliciet in hun afwijzing van de avances door de belager. Dat kan door dit type belager als een aanmoediging geïnterpreteerd worden om verder te gaan met belagen.

Gevaar voor het slachtoffer

Uit het onderzoek van Blaauw et al., en de interviews blijkt dat er bij deze vormen van belaging minder fysiek geweld is dan bij de vormen van belaging door (ex-)partners. Dit ligt voor de hand. Belaging bij (ex-) partners ontstaat immers vaak in een intieme relatie waarin al sprake is (geweest) van geweld. Bij de belaging door bekenden is van een voorafgaande intieme relatie, waarin geweld voorkwam geen sprake.

2.3.4 Onbekenden (vorm 5 en 6)

Belaging door onbekenden komt volgens het onderzoek van Tjaden en Thoennes in de Verenigde Staten even vaak voor als belaging door bekenden (ca. 25% van de gevallen). Van de mannelijke slachtoffers wordt 36% belaagd door een onbekende tegen 23% van de vrouwelijke slachtoffers. Tjaden en Thoennes hebben geen onderscheid gemaakt tussen

---

¹ Zie paragraaf 2.1. "Intimacy seekers" reageren op eenzaamheid en proberen een intieme relatie te bewerkstelligen. "Incompetent suitors" zoeken een partner, maar de methoden zijn op zijn minst contraproductief en op zijn slechts erg angstaanjagend voor het object van hun verlangens.

slachtoffers wel of geen publieke bekendheid genieten. In het onderzoek van Budd en Mattinson is 34% slachtoffer van belaging door onbekenden.¹

In het onderzoek van Blaauw et al. et. al is 7% van de bij de voormalige Stichting Anti Stalking geregistreerden slachtoffer van een onbekende belager. Welk percentage daarvan publieke bekendheid genoot is niet duidelijk.

Tijdens de interviews heeft alleen de hulpverlener bij de politie in Arnhem gemeld wel contact te hebben gehad met publieke bekendheden die belaagd werden. De andere hulpverleners komen dit type slachtoffer in hun praktijk niet tegen.

Daderprofiel

Volgens Tjaden en Thoeness wordt 90% van de mannelijke slachtoffers van onbekend belagers belaagd door een man. Uit het onderzoek wordt niet duidelijk waarom de onbekende het slachtoffer belaagt.

Bij de ernstige gevallen lijdt de belager aan de psychiatrische stoornis erotomanie (gelooft dat het slachtoffer van hem/ haar houdt) of aan een andere psychiatrische stoornis die ervoor zorgt dat hij zich op iemand fixeert (bijv. schizofrenie) (Zona et al., 1993). Bij erotomanie is de belager meestal vrouw, bij de andere stoornissen meestal man. Belaging als gevolg van erotomanie komt daarmee zelden voor.

Volgens Mullen et al. (2000) zijn er verschillende typen belagers die onbekenden belagen. Het kunnen, net als bij de bekenden, de "intimacy seekers" of de "incompetent suitors" zijn. Ook mogelijk is dat een belager meent benadeeld te zijn door een bepaalde groep en een exponent van deze groep belaagt. Ook hier is dan sprake van een "resentful stalker".

Als laatste kan de belager een "predatory stalker" zijn. Bij dit type is de belagingsperiode aanzienlijk korter dan bij de andere types en probeert de belager minder dan bij de andere types nadrukkelijk inbreuk te maken op de privacy van de belaagde. Tegelijkertijd is het doel van dit type vaak een seksuele aanval op de belaagde, die maakt dat de kans op lichamelijk geweld bij deze groep een stuk hoger is dan bij de andere belagers.

Slachtofferprofiel

Volgens het onderzoek van Harmon et al. (1995) zijn slachtoffers van ernstige belaging door onbekenden vaak mensen in hogere posities. Dit kunnen mensen zijn die publieke bekendheid genieten, zoals filmsterren of politici, maar ook anderen, zoals artsen en advocaten. Verder hebben zij geen specifieke kenmerken. Dit is het geval bij de "intimacy seekers" en "incompetent suitors".

Bij de "resentful stalkers" is de belaagde onderdeel van een groep die de belager, naar diens eigen oordeel benadeeld of beledigd zou hebben. Bij de "predatory stalker" heeft de belaagde in het geheel geen specifieke kenmerken.

Gevaar voor het slachtoffer

Bij belaging door onbekenden is er volgens Tjaden en Thoennes, Blaauw et al., en de geïnterviewden minder kans op fysiek geweld dan bij de relationele vormen van belaging.

---

¹ Ook voor dit getal geldt dat het gebaseerd is op een definitie, waarbij geen voorwaarde is gesteld aan de mate van vrees die het gedrag heeft veroorzaakt.

Mogelijk zijn slachtoffers van ernstige belaging door onbekenden daarom minder bang voor hun belager dan slachtoffers van bekenden en (ex-)partners (Nicastro et al., 2000).

Een belangrijke uitzondering is de groep "predatory stalkers" die de gevaarlijkste groep belagers vormt. Bij deze groep is het belagen vaak een inleiding op een (seksuele) aanval op het slachtoffer, waarbij ook het belagen een gevoel van seksuele opwinding kan geven. Van alle typen belagers komt de "predatory stalker" wel het minst voor (volgens Mullen et al., 2000).

3 OMVANG VAN BELAGING

In de vorige hoofdstukken is nader ingegaan op de definitie van belaging en de verschijningsvormen van belaging. In dit hoofdstuk komt de omvang van belaging aan de orde. Een eerste probleem dat wordt behandeld in paragraaf 3.1, is dat criminaliteit een moeilijk te kwantificeren verschijnsel is. Elke registratie van criminaliteit heeft zijn eigen problemen. In het geval van belaging is zelfs geen landelijke registratie van belaging voor handen. In de registratie van aangiftes bij de Politie, de Politiestatistiek, wordt belaging (nog) niet vastgelegd, in slachtofferenquêtes vraagt men er niet naar.¹

De registratie van het Landelijke bureau Slachtofferhulp waarin men belaging wel als zodanig registreert is niet direct geschikt om een cijfer voor de landelijke omvang van belaging af te leiden.

Omdat survey of registratiegegevens over belaging ontbreken kan de omvang van dit verschijnsel alleen worden geschat. In paragraaf 3.2 wordt beschreven welke gegevensbestanden daarbij zijn te gebruiken en de wijze waarop daaruit schattingen zijn af te leiden.

In paragraaf 3.3 komen de verschillende verschijningsvormen aan bod. Op basis van de interviews en eerder onderzoek is een beeld te geven over de verhouding tussen verschillende vormen van belaging.

3.1 Problemen met criminaliteitsgegevens in het algemeen

Criminaliteit probeert zich per definitie aan waarneming te onttrekken. Volledig dekkende en betrouwbare criminaliteitsgegevens zijn daarom niet voorhanden. Diverse bronnen leveren uiteenlopende criminaliteitsgegevens en hebben elk hun eigen problemen.

Registraties bij politie, justitie en slachtofferhulp

In eerste instantie is criminaliteit altijd gekwantificeerd aan de hand van de registratie van politie of van het Openbaar Ministerie. Het gaat hier om de misdrijven die ter kennis gekomen zijn bij de politie en het Openbaar Ministerie. Dit betekent dat een groot deel van de gepleegde feiten buiten beeld blijft: de misdrijven waarvan geen aangifte is gedaan, het "dark number". Bovendien blijft het onduidelijk of stijgingen of dalingen in criminaliteitstrends nu worden veroorzaakt door daadwerkelijk veranderingen in de criminaliteit of door veranderingen in aangiftegedrag of opsporingsbeleid. Verder blijken beleidsveranderingen of veranderingen in de wijze van registreren door de politie ook grote effecten te hebben. Eenzelfde redenering geldt voor de registratie van Slachtofferhulp.

---

¹ Inmiddels komt hier verandering in. In de Politiemonitor 2001 heeft men, weliswaar waarschijnlijk eenmalig, een aantal vragen opgenomen die specifiek gericht zijn op belaging.

Slachtofferenquêtes

In de jaren zestig ontstond het idee dat de problemen met de politie- en justitieregistraties opgelost konden worden door de slachtofferenquête. Door een representatieve steekproef van de bevolking te ondervragen over criminaliteit waarvan zij zelf slachtoffer zijn geworden kon ook een beeld worden gegeven van het “dark number” en werden registratie-effecten vermeden.

Inmiddels is duidelijk dat ook slachtofferenquêtes hun eigen problemen kennen. Op deze problemen gaan wij nader in. Om de cijfers, die wij in paragraaf 3.2 presenteren in de juiste context te kunnen plaatsen is inzicht in de waarde van data uit slachtofferenquêtes een voorwaarde.

Het eerste belangrijke probleem is een probleem van operationalisering. In een slachtofferenquête wordt een omschrijving gebruikt die weliswaar veel lijkt op de wettelijke omschrijving, maar die omwille van de begrijpelijkheid voor de respondent is aangepast. Soms wordt naar een bepaald delictsomschrijving gevraagd die niet op een wettelijke omschrijving berust. Het verschil in betekenis wordt nog groter omdat bij de enquête de interpretatie van de respondent een belangrijke rol speelt. Wat voor een persoon mishandeling is, is bij een ander stoom afblazen.

Een aantal andere problemen met slachtofferenquêtes stippen wij hier kort aan, voor een uitgebreide beschouwing verwijzen we naar Coleman & Boynihan (1996).

- In de eerste plaats is er het fenomeen van de ‘forward telescoping’. Mensen schuiven wat zij hebben meegemaakt naar voren in de tijd zodat het nog binnen de gevraagde periode valt. Het kan dus bijvoorbeeld zijn dat een deel van de genoemde bedreigingen eerder heeft plaatsgevonden. Het omgekeerde is ‘backward telescoping’. Hierin schuift men iets wat in de bedoelde periode is gebeurd terug in de tijd zodat het juist buiten deze periode valt.
- De respondent kan schroom hebben een bepaald delict aan een enquêteur te melden. Vooral bij zedenmisdrijven en geweld tussen partners kan dit het geval zijn.¹ De respondent meldt niet alles aan de enquêteur.² Aan de andere kant kan een respondent zelf misdrijven verzinnen waarvan hij of zij slachtoffer zou zijn geweest.
- De enquêtemethode, de wijze en de volgorde van vraagstelling hebben een grote invloed op de uitkomsten.³ De prevalentie van verschillende vormen van criminaliteit verschilt dan ook per enquête.

Alles bij elkaar betekent dit dat de verschillende databronnen waaruit de omvang van criminaliteit kan worden afgeleid met de nodige voorzichtigheid moeten worden beschouwd. Toch gebruikt men (zie onder andere Schreuders et al., 1999) slachtofferenquêtes om in

---

¹ Zie Fattah, 1991, p.39.

² Zie Jones et al, 1986 voor een beschrijving van een studie waarbij ‘reverse record checks’ zijn toegepast. Hierbij werd onder meer een slachtofferenquête gehouden onder personen die aangifte hadden gedaan van misdrijven bij de politie. Het bleek dat slachtoffers van huiselijk geweld in minder dan de helft van de gevallen hun ervaringen deelden met de enquêteur. De vraag is of dit fenomeen ook bij belaging voorkomt. Door de overeenkomsten met huiselijk geweld is dit wel aan te nemen.

³ Het is bijvoorbeeld aan te nemen dat een slachtoffer van belaging die onder meer te maken heeft met telefonisch lastigvallen, moeilijk telefonisch te bereiken zal zijn. Deze persoon zal dan ook waarschijnlijk niet meewerken aan een telefonische enquête.

absolute zin iets te zeggen over het volume van verschillende soorten misdrijven in Nederland. Wij doen dit bij onze schatting dan ook, maar dan wel met de gemaakte voorbehouden.

3.2 Totale omvang

Door het ontbreken van een registratie waaruit de omvang van belaging in Nederland is af te leiden hebben wij in het onderzoek met behulp van aannames moet werken om de omvang van belaging in Nederland te schatten.

Wij willen er voor waken de resultaten op een andere wijze te interpreteren dan als een grove schatting. Het doel is een benadering van de orde van grootte van het probleem weer te geven, geen precies getal.

3.2.1 Slachtofferenquêtes

Er zijn nu drie voorbeelden beschikbaar van slachtofferenquêtes die buiten Nederland zijn gehouden en waarin belaging als zodanig bevraagd is:

- Het Amerikaanse *National Violence Against Women Survey* uit 1998, dat gebruikt is voor het onderzoek van Tjaden en Thoeness;
- Het onderzoek van Australian Bureau of Statistics uit 1996;
- Het Britse onderzoek van Budd en Mattinson die de *British Crime Survey* van 1998 als uitgangspunt nemen.

Het onderzoek van Tjaden en Thoeness

Het onderzoek van Tjaden en Thoeness gebruikt data van de *National Violence against Women Survey*, een telefonische enquête onder 8000 Amerikaanse mannen en 8000 Amerikaanse vrouwen. In deze enquête is gevraagd naar slachtofferschap in de laatste 12 maanden van belaging en een aantal andere feiten.

De wijze waarop belaging in deze enquête bevraagd is, is vergelijkbaar met de wijze waarop belaging in de Politiemonitor 2001 wordt bevraagd. Het woord belaging gebruikt men hierbij niet. Men noemt de gedragingen die onder belaging vallen¹ en leidt uit de frequentie van een bepaald gedrag en de vrees die dit bij het slachtoffer heeft opgewekt af of dit als belaging te beschouwen is.

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoeness blijkt 0,4% van de mannen te zeggen in het jaar voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer van belaging te zijn geweest, en 1,0% van de vrouwen.

Het onderzoek van het Australian Bureau of Statistics

Het Australian Bureau of Statistics heeft in 1996 een representatief face-to-face onderzoek uitgevoerd onder 6300 Australische vrouwen van 18 jaar en ouder naar het voorkomen van geweldsmisdrijven en seksuele misdrijven. Ook belaging is hierin bevraagd.

---

¹ Dit zijn de gedragingen die ook in onze definitie van belaging (zie 1.2) genoemd zijn.

De operationalisering van belaging is in dit onderzoek (zie Mullen et al., 2000, pp.30-32) ruimer dan bij Tjaden en Thoeness het geval is.¹ Van de onderzochte vrouwen in het Australisch onderzoek zei 15% ooit slachtoffer te zijn geweest van belaging en 2,4% zei dat in het afgelopen jaar te zijn geweest.

De ruimere definitie van het Australisch onderzoek leidt tot een hoger aantal gevallen van belaging. Indien de conditie in het onderzoek van Tjaden en Thoeness dat het gedrag angst moet inboezemen verlaagd wordt naar “een beetje angst” dan stijgen de percentages in het Amerikaanse onderzoek voor vrouwen van 1% naar 6% en voor mannen van 0,4% naar 1,5%.

Het onderzoek van Budd en Mattinson

Het onderzoek van Budd en Mathison gebruikt data van de British Crime Survey (BCS) 1998, een face-to-face enquête onder 9998 mannen en vrouwen van tussen de 16 en de 59 woonachtig in Engeland en Wales. De BCS bevat sinds 1992 zogenaamde “self-completion modules”, waarbij de respondent tijdens het interview een gedeelte zelf invult. Belaging was in 1998 een van deze modules.

In de enquête wordt belaging op een vergelijkbare manier bevraagd als in het onderzoek van Tjaden en Thoeness. Men noemt de gedragingen die onder belaging vallen en leidt uit de frequentie van een bepaald gedrag of dit als belaging te beschouwen is. Er is echter één verschil. In het onderzoek van Budd en Mattinson zijn verschillende definities van belaging gehanteerd. De hier vermelde aantallen zijn gebaseerd op de meeste stringente definitie, die vereist dat het gedrag bij het slachtoffer angst voor geweld (“fear of violence”) moet hebben veroorzaakt.² In dit geval blijkt 2,7% van de vrouwen en 0,9% van de mannen in één jaar tijd slachtoffer te zijn geweest van belaging.

Toepassing op de Nederlandse situatie

Indien het percentage slachtoffers in de Nederlandse situatie hetzelfde zou zijn als de Amerikaanse cijfers, dan zou het aantal mensen dat zelf zegt slachtoffer van belaging te zijn uitkomen op zo'n 90.000 gevallen per jaar voor de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder. Indien de Australische situatie van toepassing is zou dit aantal alleen al voor de vrouwen 150.000 gevallen per jaar zijn, met dien verstande dat de ruimere definitie van belaging in dat onderzoek heeft geleid tot een inflatie van het aantal gevallen. De Britse cijfers zouden in de Nederlandse situatie zelfs 160.000 gevallen van belaging per jaar voor mensen tussen de 16 en de 59 betekenen.

Natuurlijk is Nederland noch de Verenigde Staten, noch Australië, noch Engeland en Wales en zijn er verschillen tussen deze landen op het gebied van voorkomen van criminaliteit. De vraag is hoe groot deze verschillen redelijkerwijs kunnen zijn.

Uit het onlangs gehouden International Crime Victimization Survey (ICVS) is af te leiden dat er verschillen zijn. Volgens het ICVS is 3,4% van de Nederlanders het afgelopen jaar een keer of vaker slachtoffer geworden van een geweldsmisdrijf, tegen 6,4% van de Australiërs, 6,1% van

---

¹ Zie paragraaf 1.5 voor de definitie die Tjaden en Thoeness hanteerden.

² Zoals in paragraaf 3.3.2 al is opgemerkt is de prevalentie van de verschijningsvormen in het onderzoek gebaseerd op de minst stringente definitie waarbij geen enkele voorwaarde aan de mate van vrees wordt gesteld.

de inwoners van Engeland en Wales en 3,4% van de Amerikanen. Bij seksuele misdrijven (alleen aan vrouwen gevraagd) zijn deze percentages respectievelijk 3,0%, 3,4%, 2,7% en 1,5%. Het betekent dat de prevalentie van geweldsmisdrijven in Nederland op hetzelfde niveau ligt als in de Verenigde Staten. Engeland en Australië kennen een ruim anderhalf keer zo grote prevalentie.

Bij seksuele misdrijven heeft van de vier onderzochte gebieden alleen Australië een hogere prevalentie. In de Verenigde Staten is deze de helft van het Nederlandse percentage.

Deze resultaten betekenen dat de prevalentie van gewelds- en seksuele misdrijven in Nederland soms tot twee keer lager ligt dan in de onderzochte gebieden en soms tot anderhalf keer hoger. Indien belaging dan ook niet de uitzondering op de regel is dan lijkt een veelvoud van tienduizend gevallen per jaar in de rede te liggen. Volgens het Amerikaans onderzoek 90.000 gevallen voor de bevolking van 18 jaar en ouder, volgens het Australisch onderzoek 150.000 vrouwen per jaar en volgens het Brits onderzoek zelfs 160.000 gevallen per jaar voor de bevolking tussen de 16 en de 59 jaar.

De bovengrens op basis van de resultaten van deze onderzoeken zou dan in de richting gaan van 200.000 gevallen van belaging bij mannen en vrouwen per jaar. In het Australisch onderzoek zijn immers alleen vrouwen meegenomen. Vrouwen maken in de meeste bovengenoemde onderzoeken ongeveer drie kwart van de slachtoffers van belaging uit. Het lijkt dan dat een redelijke schatting van het aantal mannen dat slachtoffer is 50.000 zou moeten zijn.

Projectie

Een andere manier om het aantal gevallen te schatten is gebruik te maken van gegevens die ook voor de Nederlandse situatie bekend zijn (zoals de prevalentie van mishandeling) en de verhouding tussen dit aantal en het aantal gevallen van belaging te projecteren op de Nederlandse gegevens. Hiermee kan tot op zekere hoogte rekening worden gehouden met verschillen in de algehele omvang van criminaliteit tussen andere landen en Nederland. Tegelijkertijd geldt dat er bij de projectie wordt aangenomen dat de verhouding tussen de prevalentie van verschillende misdrijven hetzelfde is, hetgeen een zeer sterke aanname is. Ook hier merken wij dan ook op dat de afgeleide omvang een zeer grove schatting is.

Tjaden en Thoeness vergelijken de prevalentie van belaging met mishandeling voor mannen en vrouwen. Aangezien het onderzoek van Tjaden en Thoeness Amerikaans is, wordt daarin de term 'assault' gebruikt voor mishandeling. Deze term wordt ook in internationaal vergelijkend onderzoek (zie Mayhew, van Kesteren en Nieuwbeerta, 2000) als synoniem voor mishandeling gebruikt.

In Nederland is de prevalentie van mishandeling bekend uit de Politiemonitor. De Politiemonitor bevolking 1999 zal gebruikt worden voor de projectie. Het gedeelte van de Politiemonitor dat gebruikt is voor de projectie is een slachtofferenquête. De schatting van de omvang van belaging in Nederland is in feite een schatting van de omvang van belaging die af te leiden zou zijn uit de Politiemonitor, indien belaging daarin bevroegd was. Dat betekent dat aan de schatting in ieder geval dezelfde bezwaren kleven als bij de cijfers uit slachtofferenquêtes in het algemeen.

De Politiemonitor Bevolking 1999

De Politiemonitor is een grootschalige telefonische enquête (meer dan 50.000 respondenten) die tot doel heeft inzicht te verkrijgen in de door de Nederlandse bevolking ervaren buurtproblemen, onveiligheidsgevoelens, slachtofferschap van criminaliteit en de kwaliteit van de basispolitiezorg. De enquête wordt tweejaarlijks gehouden. De doelpopulatie is de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder.

Voor dit onderzoek zijn de gegevens over slachtofferschap van belang en in het bijzonder het slachtofferschap van mishandeling. Hierop projecteren we immers de verhouding tussen de prevalentie van mishandeling en belaging uit het onderzoek van Tjaden en Thoeness.

De projectie is gebaseerd op het naar de doelpopulatie opgehoogde aantal mensen dat in de afgelopen 12 maanden minstens een maal slachtoffer zegt te zijn geweest van het desbetreffende feit. De ophoging vindt plaats op basis van geslacht, leeftijd en politieregio (in sommige regio's worden naar verhouding veel meer respondenten ondervraagd).

Het uitvoeren van de projectie

Uit het onderzoek van Tjaden en Thoeness (1998) blijkt dat 0,4% van de onderzochte mannen zegt in het jaar voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer van belaging te zijn geweest. Van de mannen is 3,4% in datzelfde jaar mishandeld. Voor vrouwen zijn deze cijfers respectievelijk 1,0% en 1,9%.

Uit de Politiemonitor 1999 is af te leiden dat 85969 mannen in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek minstens een maal slachtoffer zijn geworden van een mishandeling. Voor vrouwen is dit getal 51220.

Als de verhouding in de Politiemonitor 1999 hetzelfde zou zijn als in het onderzoek van Tjaden en Thoeness, dan zouden 10114 mannen en 26958 vrouwen in 1999 in Nederland slachtoffer zijn. De totale omvang van belaging zou dan 37072 mensen zijn in 1999.

Als we van de Politiemonitor en het onderzoek van Tjaden en Thoeness de betrouwbaarheidsmarges meenemen komen we op een schatting van tussen de 20.000 en de 60.000 (zie bijlage 1 voor de berekening hiervan) in de Politiemonitor gemelde slachtoffers van belaging per jaar.

Een aantal kanttekeningen is echter wel op zijn plaats. De aanname die ten grondslag ligt aan de projectie is een sterke: de verhouding in verschillende registraties tussen misdrijven is verondersteld hetzelfde te zijn.

Daarnaast benadrukken wij nogmaals dat het hier om een schatting van het aantal gevallen van belaging betreft die uit de Politiemonitor zou worden afgeleid als belaging daarin zou worden bevraagd. Dezelfde problemen die slachtofferenquêtes parten spelen (telescoping, definitieverschillen, schaamte ten opzichte van de enquêteur) gelden hier dan ook.

3.2.2 Registraties van aangiftes

Momenteel zijn er nog te weinig gegevens bekend over het aantal aangiftes van belaging. Het aantal aangiftes van belaging zal in ieder geval wel een stuk lager liggen dan het aantal dat is af te leiden uit een slachtofferenquête. Dat is (zie Schreuders et al., 1999) bij alle geweldsdelicten en seksuele delicten het geval. Waar volgens de slachtofferenquête POLS in 1998 bijna 1 miljoen mensen slachtoffer werden van een geweldsmisdrijf tegen een persoon, was dit volgens de registratie van aangiftes, de Politie-statistiek 75.000.

Bij belaging is verder van belang dat een slachtoffer lang niet altijd aangifte zal doen van belaging, maar mogelijk van een ander delict, omdat dat delict mogelijk makkelijker te bewijzen zal zijn (zie paragraaf 4.3.2). Hierdoor lijkt het waarschijnlijk dat de verhouding tussen het aantal aangiftes van belaging in vergelijking en het aantal respondenten dat zegt slachtoffer te zijn van belaging lager zal liggen dan bij andere geweldsmisdrijven en seksuele misdrijven.

3.2.3 De registratie van het Landelijk Bureau Slachtofferhulp

De 76 Bureaus Slachtofferhulp houden de gegevens van de klanten van de slachtofferhulp in een registratiesysteem (REGAS) bij. Hierin worden onder meer NAW-gegevens van de cliënt (het slachtoffer) bijgehouden, geslacht, geboortedatum, doorverwijzende instantie, delict waarvan men slachtoffer is geworden en wijze waarop men bij het delict betrokken was (slachtoffer, getuige, nabestaande).

Volgens Schreuders et al. (1999) kwamen in 1998 bij het Bureau Slachtofferhulp ruim 25.000 mensen terecht naar aanleiding van een geweldsmisdrijf. Dat is dus weer een derde van het aantal aangiftes van geweldsmisdrijven bij de politie.

In 1999 en 2000 registreerden de bureaus 624 gevallen van belaging, gemiddeld 312 per jaar. 85 mannen en 539 vrouwen zijn als slachtoffer van belaging geregistreerd.

In een groot deel van de bekeken periode was belaging nog niet als zodanig strafbaar. Mogelijk hangt dit samen met het gegeven dat slechts 35% van de slachtoffers van belaging doorverwezen was door de politie. Bij andere misdrijven ligt dit percentage rond de 70%. Het lijkt aannemelijk dat nu belaging strafbaar is het gedeelte door de politie doorverwezen gevallen zal groeien. In dat geval kan het aantal belagingsgevallen in REGAS toenemen.

Volgens medewerkers van slachtofferhulp is belaging in REGAS tot op heden alleen als zodanig geregistreerd indien het niet onder een andere noemer geregistreerd kan worden. Dat betekent dat een onbekend aantal gevallen van belaging als geweld, bedreiging of mogelijk als seksueel delict is geclassificeerd. Ook dit betekent dat het aantal geregistreerde gevallen van belaging zal toenemen.

We kunnen in ieder geval constateren dat 312 slachtoffers van belaging per jaar de absolute ondergrens is het van het volume van belaging in Nederland.

3.2.4 Registraties van het Openbaar Ministerie

Sinds de inwerkingtreding van het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt heeft het Openbaar Ministerie 119 dagvaarding uitgebracht waarvan belaging onderdeel is. Dat wil niet zeggen dat de verdachte ook niet van andere feiten werd verdacht. Vooral in het geval van belaging is dit zeer wel denkbaar. In paragraaf 4.3.2 geven wij aan dat tijdens de belaging ook een aantal andere strafbare feiten kunnen voorkomen. Op dit moment is nog niet bekend in welk gedeelte van deze gevallen ook andere feiten een rol speelden.

In 13 gevallen leidde dit tot gevangenisstraf en één keer tot psychiatrische behandeling.¹ Onduidelijk is op het moment van schrijven in hoeverre deze verdachten veroordeeld zijn voor belaging of voor een ander delict. Deze gegevens zijn op dit moment niet voorhanden.

Wij vinden het op dit moment te vroeg om op basis van deze gegevens uitspraken te doen over het aantal gevallen van belaging per jaar dat voor de rechter komt. Te veel is nog onduidelijk en ten aanzien van het aantal straffen voor belaging op zich zijn nog geen gegevens bekend.

Samenvattend:

Indien het percentage slachtoffers in de Nederlandse situatie hetzelfde is als in Verenigde Staten, dan komt het aantal mensen dat zelf zegt slachtoffer van belaging te zijn uit op zo'n 90.000 gevallen per jaar voor de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder. Indien de gegevens voor Engeland en Wales van toepassing zouden zijn op de Nederlandse situatie zou er zelfs sprake zijn van 160.000 gevallen van belaging per jaar voor mensen tussen de 16 en de 59 jaar oud.

Indien de verhouding tussen het voorkomen van mishandeling en belaging in Nederland hetzelfde is als in de Verenigde Staten dan schatten wij het aantal slachtoffers van belaging in Nederland op tussen de 20.000 en de 60.000 per jaar.

De ondergrens van projecties op basis van buitenlandse onderzoek bedraagt dus 20.000 gevallen van belaging per jaar. De bovengrens beweegt zich in de richting van 200.000 gevallen.

Over het aantal aangiftes van belaging zijn nog geen gegevens voor handen. Vaststaat dat het aantal een stuk lager zal liggen dan het aantal dat is af te leiden uit een slachtofferenquête. Dat is bij alle geweldsmisdrijven en seksuele delicten het geval. Bij belaging zal het aantal zelfs verhoudingsgewijs lager liggen, omdat veel belaagden uiteindelijk aangifte zullen doen van een ander delict dan belaging.

Een aantal waarover zekerheid bestaat zijn de 624 geregistreerde slachtoffers van belaging in de registratie van Slachtofferhulp. Zelfs hier zitten echter een aantal voetangels aan. De bekeken registratiejaren zijn 1999 en 2000. Dat betekent dat het wetsartikel waarmee belaging strafbaar is gesteld in een groot deel van de desbetreffende periode nog niet van kracht was. Dat kan een dempend effect hebben op het aantal slachtoffers van belaging in de registratie.

---

¹ Zie onder meer de Visser, 2001.

Verder geven medewerkers van Slachtofferhulp aan dat een slachtoffer alleen als slachtoffer van belaging wordt geregistreerd indien er geen ander delict heeft plaatsgevonden. Ook dit heeft een negatief effect op het aantal slachtoffers in de registratie.

Op basis van de gegevens van justitie zijn nog geen uitspraken te doen over het aantal belagingsgevallen per jaar.

3.3 Omvang verschijningsvormen

3.3.1 Omvang verschijningsvormen in eerder onderzoek

Zoals uit de vorige paragraaf blijkt is het lastig een betrouwbare schatting te maken van de totale omvang van belaging in Nederland. Nog moeilijker is het schatten van de omvang van de verschillende verschijningsvormen. Tot het moment dat de resultaten van de Politiemonitor 2001 bekend zijn, zijn hierover geen gegevens beschikbaar. De enige mogelijkheid om op deze plaats daarover iets te zeggen ligt in het buitenlands slachtofferonderzoek. De vraag is natuurlijk of deze situaties te vergelijken zijn met de Nederlandse.

Uit het onderzoek van Blaauw et al. bleek dat in de dossiers van de voormalige Stichting Anti Stalking (SAS) de groep partners en ex-partners verhoudingsgewijs de grootste was, net zoals in het onderzoek van Tjaden en Thoennes. Een tweede overeenkomst betreft de praktijkervaringen van de geïnterviewden. In paragraaf 4.4 wordt beschreven in welke verhouding de verschillende verschijningsvormen bij de hulpverlening terecht komen. Deze verhouding is niet direct te projecteren op de verhouding waarin de verschijningsvormen in de praktijk voorkomen. Zoals in paragraaf 4.4 ook al aangegeven is, stappen slachtoffers van sommige verschijningsvormen eerder naar de hulpverlening dan anderen.

Hieronder volgen de verhoudingen tussen de verschijningsvormen zoals deze uit het onderzoek van Tjaden en Thoennes blijken. Omdat de totale omvang van belaging in Nederland slechts ook een grove schatting is lijkt het ons op dit moment nog niet verstandig om de prevalentie van de verschijningsvormen te schatten.

Tabel 4.1 Relatief aandeel verschillende vormen van belaging op jaarbasis

	Totaal	Vrouwen	Mannen
1. Belaging door (ex-)partner	52%	57%	31%
2. Belaging door bekende	24%	21%	35%
3. Belaging door onbekende	24%	21%	35%

Uit de tabel blijkt dat belaging door (ex-)partners het meeste voorkomt en dat de meeste slachtoffers hiervan vrouwen zijn. Daarnaast blijkt dat mannelijke slachtoffers van belaging vaker belaagd worden door een bekende of een onbekende.

Het onderzoek van Budd en Mattinson (2000) schetst een ander beeld. Hierin komt belaging door (ex-)partners ongeveer even veel voor als belaging door bekenden en belaging door onbekenden. Alle drie de groepen komen in één derde van de gevallen voor. Hierbij moet weer bedacht worden dat de definitie van Budd en Mattinson (2000) geen voorwaarde stelt

aan de mate van angstaanjagendheid van het gedrag. Het is niet uit de resultaten af te leiden of de verhouding tussen de prevalentie van de verschillende verschijningsvormen zou veranderen indien deze voorwaarde wel gesteld zou worden.

3.3.2 Aantallen bij instanties

Tijdens de interviews met de verschillende hulpverlenende en opsporingsinstanties is gevraagd naar de aantallen slachtoffers die bij hen terecht komen en wat de verhouding is tussen de verschillende verschijningsvormen. In deze paragraaf worden naast deze gegevens uit de interviews aanvullende cijfers uit andere bronnen genoemd. Deze bronnen zijn het onderzoek van Blaauw et al. bij de voormalige Stichting Anti Stalking en het onderzoek naar het AWARE project voor vrouwen die belaagd worden door hun ex-partner.

Slachtofferhulpverlening

Buro Slachtofferhulp Brabant Zuid-Oost geeft aan een continue case-load van 20 à 30 belagingslachtoffers te hebben. Deze slachtoffers komen uit Eindhoven en omgeving. Het grootste deel bestaat uit slachtoffers die belaagd worden door hun partner of ex-partner. Slachtoffers die belaagd worden door een bekende (vorm 3) en slachtoffers, zonder publieke bekendheid, die belaagd worden door een onbekende komen (vorm 6) wel voor, maar veel minder dan de 2 vormen van belaging tussen partners. Het bureau heeft geen ervaring met slachtoffers die belaagd worden vanwege genoegdoening om een (vermeend) zakelijk conflict (vorm 4) en ook geen ervaring met slachtoffers die publieke bekendheid genieten en die belaagd worden door een onbekende (vorm 5).

De Stichting Stop Stalking geeft aan per week gemiddeld 5 telefoontjes van slachtoffers van belaging te ontvangen. Hierbij bestaat de grootste groep uit slachtoffers die belaagd worden door hun ex-partner. De stichting komt daarnaast soms slachtoffers tegen die belaagd worden door een onbekende en zelf geen publieke bekendheid genieten (vorm 6) en slachtoffers die belaagd worden door een bekende die een relatie met hen wil (vorm 3). De stichting heeft 1 keer iemand geholpen die belaagd werd vanwege een (vermeend) zakelijk conflict (vorm 4). Vorm 2, waarbij er sprake is van belaging tijdens de relatie, komt volgens de Stichting Stop Stalking niet voor. Dit hangt samen met de definitie die de stichting voor belaging hanteert. Volgens deze definitie kan er pas sprake zijn van belaging wanneer een relatie beëindigd is. De Stichting Stop Stalking geeft verder aan geen ervaring te hebben met slachtoffers die publieke bekendheid genieten.

Bij de twee steunpunten Noord en Oost van de Vrouwenopvang in Amsterdam werden ten tijde van het interview twee slachtoffers van belaging door ex-partners geholpen. Het ene steunpunt bestaat sinds mei 2000 en het andere sinds september 2000. Beide slachtoffers hebben zich zodra de steunpunten geopend waren gemeld.

Blaauw et al. hebben een onderzoek verricht onder slachtoffers van belaging die zich hadden laten registreren bij de voormalige Stichting Anti Stalking. Van de 470 geregistreerde slachtoffers deden er 266 aan het onderzoek mee. Onder hen werd 67% belaagd door een voormalige partner, 27% door een bekende en 7% door een onbekende.

Politie

Bij de Politie in Utrecht worden per district (Utrecht telt 4 districten) per maand gemiddeld 2 gevallen van belaging gemeld. Hierbij zijn de vormen van belaging tijdens de relatie niet meegerekend. Belaging tijdens de relatie gaat volgens de hulpverleners vaak samen met huiselijk geweld en wordt daarom niet apart geregistreerd. De meeste slachtoffers van belaging worden volgens de hulpverleners belaagd door een ex-partner. Slachtoffers van belaging door bekenden die een relatie willen, door bekenden vanwege een vermeend zakelijk conflict en door een onbekende (vorm 3, 4 en 6) komen zij soms ook tegen. Met vorm 5, slachtoffers die een publieke bekendheid genieten en die belaagd worden door een onbekende, hebben zij geen ervaring.

De politie in Arnhem helpt ongeveer 50 slachtoffers van belaging per jaar. De slachtoffers zijn voornamelijk afkomstig uit Arnhem en omgeving, maar ook vanuit andere delen van Nederland. Van deze slachtoffers is 75% slachtoffer van belaging door een ex-partner. Ook de hulpverlener bij de politie in Arnhem rekent belagingsgedrag tijdens de relatie niet tot belaging. Daarnaast heeft hij ervaring met de 4 vormen van belaging door bekenden en onbekenden. Hierbij is geen directe indicatie in welke verhouding deze 4 vormen voorkomen.

AWARE

Tijdens het AWARE project in Rotterdam konden vrouwen die belaagd werden door hun ex-partner een aanvraag indienen voor een mobiel alarmsysteem. Tijdens de looptijd van het experiment, ca. 1 jaar, vroegen 147 vrouwen om informatie en advies over het project.

3.3.3 Samenvatting

Slachtoffers van belaging door ex-partners komen bij alle onderzochte instanties voor slachtofferhulpverlening en politie het meeste voor. Uit het onderzoek van Blaauw et al. blijken dit 67% van de slachtoffers bij de voormalige Stichting Anti Stalking te zijn. De hulpverlener bij de politie in Arnhem geeft een percentage van 75%. De andere hulpverleners geven niet direct een percentage, maar zeggen overduidelijk dat dit de grootste groep is. De aanvragen voor hulp tijdens het AWARE-project geven ook een indicatie van de omvang van die groep.

Bij de overige verschijningsvormen is het opvallend dat slechts 1 hulpverlener ervaring heeft met publieke bekendheden die belaagd worden door een onbekende (vorm 5). In het onderzoek van Blaauw et al. onder slachtoffers van de voormalige Stichting Anti Stalking is wel het percentage publieke bekendheden dat belaagd werd onderzocht. Dit bleek 11% van de slachtoffers te zijn. Het is echter niet bekend welk percentage van deze publieke bekendheden belaagd werd door een bekende of door een onbekende. Uit hetzelfde onderzoek blijkt in ieder geval dat de totale groep van slachtoffers van belaging door onbekenden bij de SAS 7% omvat.

Daarnaast lijken slachtoffers van belaging vanwege een (vermeend) zakelijk conflict (vorm 4) ook niet vaak bij de hulpverlening terecht te komen. Alle hulpverleners hebben wel een keer met deze vorm van belaging te maken gehad, maar het blijft een uitzondering.

Wanneer de verhouding tussen de prevalentie van de verschijningsvormen in Nederland inderdaad te vergelijken is met die in de Verenigde Staten komen de slachtoffers van belaging door een ex-partner vaker bij de hulpverlening terecht dan slachtoffers van de andere vormen. Een verklaring hiervoor is dat bij deze vorm van belaging het vaakst fysiek geweld gebruikt wordt. Ook is er vaak al sprake van huiselijk geweld geweest. De slachtoffers van deze vorm zijn daarbij meestal vrouwen, die zich moeten verdedigen tegen een (in het algemeen) fysiek sterkere man. Volgens de gevonden verhoudingen tussen de verschijningsvormen in de Verenigde Staten zou de groep slachtoffers die belaagd worden door een bekende of een onbekende ongeveer even groot moeten zijn. De slachtoffers van belaging door bekenden lijken uit de resultaten van de interviews dan vaker bij de hulpverlening terecht te komen. Dit resultaat kan verklaard worden vanuit het feit dat de onbekende belagers vaak aan een psychiatrische stoornis lijden en meestal geen bedreigend gedrag vertonen. Uit het onderzoek van Nicastro et al. (2000) blijkt ook dat slachtoffers van belaging door onbekenden minder snel bang zijn dan slachtoffers van belaging door bekenden. Een verklaring voor het feit dat slachtoffers van belaging vanwege een vermeend zakelijk conflict (vorm 4) en de slachtoffers met een publieke bekendheid die belaagd worden door een onbekende (vorm 5) vrijwel niet bij de hulpverlening terecht komen wordt gegeven door de politie in Utrecht. Zij geven aan dat deze slachtoffers vaak voldoende financiële middelen hebben om particuliere hulpverlening in de vorm van beveiliging en / of een psycholoog in te schakelen.

4 AANPAK: PREVENTIE, HULPVERLENING EN REPRESSIE

Voor een gericht en evenwichtig beleid is inzicht nodig in de verschillende mogelijkheden voor een aanpak van belaging door preventie, hulpverlening en repressie en de daartoe vereiste samenwerking tussen betrokken actoren zoals politie, hulpverlening, reclassering en justitie.

In dit hoofdstuk worden de momenteel in Nederland gangbare aanpakken van preventie, hulpverlening en repressie besproken.

Belangrijke vraag is of voor de verschillende verschijningsvormen van belaging verschillende methoden worden gebruikt. Tevens komt de effectiviteit van de gehanteerde methoden aan de orde en de behoefte aan nieuwe methoden en maatregelen. Ook worden suggesties tot verbetering gedaan.

De informatie die gebruikt is voor dit hoofdstuk is afkomstig uit deskresearch en interviews met drie soorten respondenten:

1. Uitvoerende instanties: medewerkers van politie, hulpverlening, reclassering, een advocate en een officier van justitie;
2. Deskundigen: een hoogleraar straf(proces)recht en een wetenschappelijk onderzoeker die betrokken is geweest bij het onderzoek van Blaauw et al.;
3. Slachtoffers van belaging.

4.1 Preventie

Preventie van belaging is te onderscheiden in drie vormen: primaire, secundaire en tertiaire preventie. Onderscheidend kenmerk is de doelgroep van preventie.

Primaire preventie

Generieke preventie, bijvoorbeeld door middel van onderwijs of landelijke voorlichting. Komt in Nederland (voor zover het belaging betreft) nog weinig tot niet voor, althans niet geïnitieerd door de overheid.

Belaging is, zeker wanneer het gaat om belaging tussen (ex-) partners relatief onbekend bij de bevolking. Dat leidt enerzijds toe dat slachtoffers en betrokkenen belaging niet als zodanig herkennen, waardoor men langer wacht met het zoeken van hulp. Anderzijds ondervinden slachtoffers dat hun omgeving niet begrijpt wat er gebeurt. In sommige gevallen leidt dit ertoe dat slachtoffers geïsoleerd raken, terwijl deze juist alle steun nodig hebben. Voorlichting aan het publiek over wat belaging is, hoe men het kan (h)erkennen en er op kan reageren biedt de slachtoffers hulp bij het herkennen van het verschijnsel. Dat kan ertoe leiden dat men eerder hulp zoekt. De voorlichting aan het publiek kan ook bewerkstelligen dat de omgeving beter in staat is belaging te signaleren, en het slachtoffer bij te staan indien dat nodig is.

Secundaire preventie

Gericht op bepaalde doelgroepen die een verhoogd risico lopen op slachtofferschap. Ook deze vorm van preventie komt weinig tot niet voor in Nederland.

Het Regionaal Centrum Buitenlanders heeft voorgesteld een voorlichtingscampagne op te zetten voor de allochtonen met een Islamitische afkomst. In de campagne moet duidelijk naar voren komen dat het belagen van vrouwen in Nederland niet geaccepteerd is. Voorwaarde voor een succesvolle campagne is dat Islamitische allochtonen zich door de autochtone samenleving geaccepteerd voelen. Volgens het Centrum zullen zij slechts dan advies, normen en waarden van de Nederlandse autochtonen aannemen. Specifiek voor de vrouwen stelt het Centrum voor bijeenkomsten te organiseren waarbij autochtone en Islamitische vrouwen samen het probleem van belaging kunnen bespreken.

Medewerkers van instanties die direct met slachtoffers van belaging te maken kunnen krijgen moeten uiteraard ook worden voorgelicht over het verschijnsel belaging. Bij politiekorpsen blijkt de kennis die zij over dit onderwerp in huis hebben sterk te variëren. Dat heeft tot gevolg dat de reactie van de politie in het ene geval van belaging meer of minder adequaat is dan in het andere geval. In ieder geval dienen de wettelijke mogelijkheden bekend te zijn, maar het verdient ook aanbeveling de aanpak, zoals deze in de verdere paragrafen aan de orde komt, onder aandacht van de uitvoerende politieagenten te brengen.

Tertiaire preventie

Gericht op groepen met een hoog risico; zowel op slachtoffers als daders. Deze vorm van preventie komt in Nederland bij belaging reeds in de praktijk voor. Hieronder wordt een beschrijving gegeven van de aanpak.

De momenteel gangbare methoden voor tertiaire preventie zijn in te delen in vier categorieën. De categorieën zijn in het algemeen ook stappen die worden genomen in de aanpak:

1. Advies aan het slachtoffer die zich bij politie en hulpverlening meldt over het gedrag en weerbaar maken van het slachtoffer;
2. Gesprek(ken) met de belager door politie of hulpverleningsinstanties;
3. Advies aan het slachtoffer over civielrechtelijke maatregelen tegen de belager;
4. Advies aan het slachtoffer over veranderingen in haar/ zijn leefsituatie.

De politie merkt op dat ingrijpen gericht op de dader lastig is, met name bij belaging binnen een relatie of het grijze gebied tussen relatie en geen relatie. Ingrijpen is immers alleen geoorloofd wanneer hier een wettelijke grondslag voor is. Pas als echt duidelijk is dat er bewijsmateriaal is kan ingegrepen worden.

Diverse geïnterviewden merken over preventie op dat het zo vroeg mogelijk signaleren van belaging de kans op het stoppen van belaging het grootste maakt. Daders lijken een proces door te maken waarbij ze steeds verder van "normaal" gedrag verwijderd raken en blijven volharden in belaging.¹ Hierbij bestaat het gevaar dat het slachtoffer zich neerlegt bij de situatie van belaging en daardoor ook moeilijker in actie komt. Zoals zo vaak is ingrijpen in een vroeg stadium de beste preventie.

---

¹ Dit is ook wat Mullen et al (2000) hierover melden.

Het is daarom wel van het grootste belang dat het slachtoffer in het contact met de politie vanaf het begin serieus genomen wordt door de politie. Dit is de instantie waarbij slachtoffers vaak als eerste hun problemen kenbaar maken.

Dit blijkt bij een aantal van de geïnterviewde slachtoffers nog niet in voldoende mate te zijn gebeurd. Deels kan dit te maken hebben met de onbekendheid bij delen van het politiekorps met het fenomeen belaging. Ook kan het zijn dat de politie oordeelt dat er sprake is van een huiselijk of burencnflict, waarbij ingrijpen van de politie de zaak mogelijk alleen maar verergert. Ook kan de politie van mening zijn dat de voorliggende zaak te moeilijk te bewijzen is. De politie legt dan haar prioriteiten elders. Voor de slachtoffers, die we gesproken hebben, kan dit het gevoel geven dat de politie hun klachten niet serieus neemt. Dat versterkt het gevoel van machteloosheid waarmee slachtoffers dikwijls te kampen hebben. Van belang is daarom nogmaals dat de politie sneller belaging als zodanig herkent en op de hoogte is van de problemen die de belaging voor het slachtoffer veroorzaakt en de mogelijkheden die aanwezig zijn voor hulpverlening aan het slachtoffer.

Hieronder wordt nader ingegaan op de bovengenoemde vier stappen:

Stap 1: advies aan het slachtoffer over zijn/haar gedrag en “empowerment” van het slachtoffer

Wanneer een slachtoffer zich meldt bij de politie of een hulpverlenende instantie is de eerste stap advies te geven over het gedrag dat zij/ hij het beste kan vertonen tegen de belager. Ook wordt raad gegeven over het eventueel verzamelen van bewijs ten behoeve van een strafrechtelijke of civielrechtelijke procedure.

Een aantal praktische adviezen luidt als volgt:

- Maak de belager in zeer directe bewoordingen duidelijk dat je niets met hem te maken wilt hebben;
- Blijf je normale leefpatroon aanhouden en trek je niet terug. Zorg wel dat je voorzichtig bent;
- Vermijd waar mogelijk routine. Kies verschillende routes om op het werk en bij bekenden te geraken. Varieer de tijdstippen waarop je thuiskomt en het huis verlaat. Neem een geheim telefoonnummer¹;
- Schaf een antwoordapparaat en een nummerherkenner aan voor screening van telefoontjes;
- Controleer de beveiliging van het huis. Dat kan de politie doen, maar ook een beveiligingsbedrijf;
- Verwittig familie en bekenden van de situatie. Zeker (ex-) partners die belagen hebben anders toegang tot informatie die het slachtoffer niet met hun wil delen.

Het doel van deze aanpak is gericht op het feitelijk laten stoppen van de belaging maar vooral ook op “het sterker maken” van het slachtoffer. Zoals in hoofdstuk 2 bleek zijn slachtoffers, bij

---

¹ Mullen et al bevelen wel aan om het huidige nummer wel aan te houden. Op het moment dat de belager merkt dat de belaagde op het telefoonnummer niet te bereiken is, zal deze op zoek gaan naar het nieuwe telefoonnummer van het slachtoffer. Het komt in de ernstige gevallen van belaging vaak voor dat de belager er ook in slaagt het nieuwe telefoonnummer van de belaagde te bemachtigen. Behalve dat de belager dan de belaging weer telefonisch kan voortzetten, versterkt dit het gevoel bij het slachtoffer dat deze machteloos is ten opzichte van de dader.

belaging door(ex-) partners, vaak mensen met bepaalde kenmerken die maken dat zij minder weerbaar zijn. Vaak gaat het om vrouwen die zachtaardig, sociaalvoelend en weinig assertief zijn en zich medeverantwoordelijk voelen voor het gedrag van de belager. In combinatie met de stress die de belagingssituatie met zich meebrengt raakt het slachtoffer in een toestand waarin het zich niet meer weet te weren. Daarbij is het sociale netwerk waarin het slachtoffer zich bevindt een belangrijke factor. In dorpsgemeenschappen en allochtone gemeenschappen krijgt het slachtoffer volgens geïnterviewden vaak geen erkenning of kiest de gemeenschap dikwijls de kant van de belager. Het komt regelmatig voor dat daders goed in staat zijn het sociale netwerk in hun voordeel te bespelen en manipuleren (zie paragraaf 2.3.2).

Erkenning en herkenning van het slachtoffer geven vaak al zoveel zelfvertrouwen terug, dat het slachtoffer vervolgens zelf de belaging kan laten stoppen of in staat is de belaging te negeren waardoor het ook stopt. Hier lijkt in de praktijk een belangrijke rol voor de bureaus Slachtofferhulp weggelegd. Vrijwel alle geïnterviewde slachtoffers gaven aan dat het feit dat de medewerkers van Slachtofferhulp goed naar hun luisterden en begrip toonden een grote steun was.¹

Slachtofferhulp speelt ook een rol bij het communiceren met andere instanties waaronder de politie. Zeker voor de minder weerbare slachtoffers is deze hulp bij verschillende stappen in het proces hard nodig. Het is voor deze groep vaak niet duidelijk waar en bij wie ze terecht moeten voor hulp en advies.

Eventueel kan het slachtoffer worden gewezen op het vertoonde gedrag dat de belager als het ware in de kaart speelt: onbewust afhankelijk gedrag vertonen en vooral ook het blijven reageren op de dader. Dit laatste blijkt namelijk bijna zonder uitzondering contraproductief zijn. De dader wordt als het ware beloond voor zijn gedrag doordat het slachtoffer contact met hem zoekt. Pathé et al. raden dan ook elk contact tussen daders en slachtoffers van belaging af, omdat elk contact door de dader mogelijk gezien wordt als een aanmoediging om door te gaan. Daarbij geldt dat de slachtoffers die wij gesproken hebben geen van allen behoefte hadden aan contact met de dader.

Volgens de hulpverleners is de bovengenoemde aanpak zeer effectief. Vaak heeft het slachtoffer geen verdere hulpverlening meer nodig. Vraag is alleen of dit de perceptie van de hulpverleners is of de feitelijke situatie. Het is ook mogelijk dat veel plegers van belaging uit zichzelf na een bepaalde periode ophouden met het belagen of dat de slachtoffers zich niet meer melden bij de hulpverleners.

Stap 2: gesprek met de belager

Wanneer gedragsveranderingen van het slachtoffer niet afdoende zijn, nemen sommige hulpverleners contact op met de belager. In “negen van de tien gevallen” lukt het volgens de politie in Arnhem om een gesprek met de belager te voeren over zijn ongewenste gedrag en de mogelijke consequenties ervan. Deze methode blijkt vaak te werken. In de gevallen waarbij een gesprek niet afdoende is gaat het om serieuze gevallen van belaging door ex-partners en gevallen waarbij de belager lijdt aan een psychiatrische stoornis. Ook in gevallen waarin de

---

¹ Ook zelfhulpgroepen en lotgenotengroepen kunnen hierin een rol spelen.

“eer” van de man geschonden is werkt een gesprek niet altijd. Sommige hulpverleners nemen ook contact op met de werkgever van de belager.

Stap 3: civielrechtelijke maatregelen

Bij de ernstige en aanhoudende vormen van belaging krijgt het slachtoffer het advies een civielrechtelijke procedure te starten tegen de belager. Doel is dan een straat- of contactverbod te laten opleggen. De ervaring leert dat een straat- of contactverbod verschillende problemen kent:

- Het kan contact betekenen tussen dader en slachtoffer. We hebben al geconstateerd dat contact tussen dader en slachtoffer contraproductief kan werken. Volgens Mullen et al. (2000) is er in een civielrechtelijke zaak beduidend meer contact tussen dader en slachtoffer dan bij een strafrechtelijke zaak. Een kanttekening hierbij is wel dat hun ervaringen gebaseerd zijn op de Australische situatie die op dit punt mogelijk afwijkt van Nederland.
- De rechter kan besluiten het slachtoffer te laten delen in de gerechtelijke kosten.
- Het overtreden van het contactverbod. Een dergelijk verbod is alleen maar effectief bij een belager die in staat is een redelijke afweging te maken en die geen emotionele binding heeft met het slachtoffer (zie de Becker, 1997). Vooral bij ex-partners en belagers met een vorm van erotomania is deze maatregel volgens Orion (1997) ineffectief. De eersten hebben al te veel geïnvesteerd om zich door het verbod te laten afschrikken, bij de tweede groep wordt het gedrag beheerst door waanideeën die de afweging onmogelijk maken.
- Op overtreding staat geen vrijheidsstraf. Als de belager zich niet houdt aan het contactverbod verbeurt deze een dwangsom. Dat verhindert niet dat de belager contact kan blijven zoeken met het slachtoffer. Ook is het de vraag in hoeverre de politie in staat is het straat- of contactverbod te handhaven.
- Het contactverbod kan contraproductief uitpakken. Verschillende schrijvers (de Becker, 1997, Pathé et al., 2000) geven hiervoor een aantal redenen. Het contactverbod kan de belager het gevoel geven in zijn eer te zijn aangetast, hetgeen kan leiden tot escalatie van de belaging. Het niet naleven van het contactverbod kan de belager het gevoel geven boven de wet te staan en dat de politie niet zal ingrijpen. Ook dit kan de belaging verder doen escaleren.

Uit het onderzoek van Blaauw et al.¹ onder slachtoffers die zich bij de voormalige Stichting Anti Stalking hadden gemeld, blijkt dat bij slachtoffers die civiele en/of strafrechtelijke stappen tegen de belager ondernemen, het belagen vaker stopt dan bij slachtoffers die geen juridische stappen ondernemen. Van degenen die een contactverbod hadden aangevraagd, meldde 36% dat het belagen was gestopt, tegen 26% van degenen die geen contactverbod hadden aangevraagd. Het is echter onduidelijk of dat nu betekent dat het contactverbod, ondanks de bovengenoemde bezwaren succesvol is. Bij 64% van de gevallen bleef het belagen ondanks het contactverbod doorgaan. De vraag is of en in hoeveel van deze gevallen het contactverbod leidde tot een verergering van de belaging.

Al met al is de conclusie dat men zeer voorzichtig moet zijn met het inzetten van dit middel, en dat, zoals Mullen et al. opmerken, het zeker niet standaard moet zijn in belagingszaken.

---

¹ “Stopping stalking” Blaauw et. al. (nog niet gepubliceerd).

De advocate die wij gesproken hebben vraagt sinds de inwerkingtreding van het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt geen straat- en contactverboden meer aan. Zij adviseert het slachtoffer nu aangifte te doen van belaging. Wanneer een slachtoffer aangifte doet van belaging helpt de advocate het slachtoffer in het contact met de politie en de officier van justitie, en bij het verzamelen van bewijsmateriaal.

Stap 4: verandering in de leefsituatie van het slachtoffer

Bij de ernstige zaken krijgt het slachtoffer het advies de eigen leefsituatie te veranderen. Dit kan zijn door te verhuizen en een andere baan te zoeken. In sommige gevallen helpen deze maatregelen. Maar aangezien het in dergelijke gevallen van belaging gaat om daders die al langere tijd een bepaald gedrag vertonen en ook geraffineerd genoeg zijn om dit te kunnen blijven volhouden is een verandering in de leefsituatie vaak niet de oplossing. Nieuwe adressen en werkplekken kunnen worden achterhaald.

De constatering is dat in de praktijk een aantal betrekkelijk eenvoudige en weinig ingrijpende maatregelen, zoals genoemd bij de stappen 1 en 2 veel gevallen van belaging lijken te beëindigen. In hoeverre de ernstige gevallen ook zo eenvoudig zijn te bestrijden is volledig afhankelijk van de situatie van slachtoffer en belager.

4.2 Hulpverlening

4.2.1 Hulpverlening aan slachtoffers

Advies en erkenning van het probleem

Hulp aan slachtoffers van belaging bestaat grotendeels uit advies over de in het vorige hoofdstuk genoemde preventieve maatregelen. Preventie en hulpverlening overlappen elkaar. Behalve preventieve adviezen geeft de hulpverlening psychosociale ondersteuning aan de slachtoffers. Bij de minder ernstige gevallen is één gesprek vaak al afdoende om het slachtoffer te helpen. Het is voor de slachtoffers vooral belangrijk dat hun probleem wordt erkend. De omgeving van het slachtoffer ziet vaak niet in dat het belagen bij het slachtoffer voor spanningen en angst zorgt. Wanneer een hulpverlener in een gesprek het probleem wel herkent en erkent, en het slachtoffer advies geeft, kan dit voor het slachtoffer voldoende zijn om het probleem verder zelf aan te pakken.

De geïnterviewde klinisch psychologe vindt dat slachtoffers van belaging vaak nog niet serieus worden genomen door de maatschappij. Dit geldt niet alleen voor de omgeving van het slachtoffer, maar ook voor politie, hulpverlening en de rechtelijke macht. Naar haar mening is dit van groot belang omdat de belagingsslachtoffers zowel fysiek als mentaal sterk onder het belagen lijden.

Het is daarom noodzakelijk dat hulpverlenende organisaties en politiekorpsen in Nederland goed weten hoe ze met belagingsslachtoffers moeten omgaan. Van belang is dat slachtoffers vanaf het begin het gevoel gegeven wordt dat zij serieus genomen worden. Uit onze gesprekken met slachtoffers blijkt dat dit nog lang niet altijd het geval is. Vooral bij de politie schort hier nog het één en ander aan. Dat is problematisch daar het slachtoffer meestal in eerste instantie bij de politie aanklopt. Dat hoeft niet te betekenen dat de politie bij elke melding van belaging met de gehele politiemacht uitrukt, of de rol van therapeut op zich

neemt, maar wel dat zij zaken niet te snel afdoen als weer een burenruzie of een huiselijk geschil en zorgdragen voor een adequate doorverwijzing

Bij ernstige vormen van belaging zijn de slachtoffers vaak emotioneel sterk verzwakt. Met de hulpverlening is dan vaker contact nodig om het slachtoffer opnieuw weerbaar te maken en mee te denken over oplossingen. Ook hier kan een lotgenoten of zelfhulpgroep een bijdrage leveren.

Voor de hulpverlening aan Islamitische vrouwen die belaagd worden door hun (ex-)partner is het volgens het Regionaal Centrum Buitenlanders noodzakelijk dat de hulpverlening gegeven wordt door iemand met dezelfde culturele achtergrond als de slachtoffers. Zonder begrip van de culturele achtergrond van Islamitische mannen en vrouwen is het zeer moeilijk gepaste hulpverlening te verstrekken, zo stelt het centrum. Op dit moment zijn er weinig hulpverleners met een Islamitische achtergrond of kennis van de Islam.

Behalve de mensen die direct belaagd worden worden ook personen uit de directe omgeving van deze persoon, bedoeld of onbedoeld, slachtoffer. Dit betreft met name kinderen. Het effect van belaging op de betrokken kinderen en het belang van hulpverlening komen in eerder onderzoek niet of nauwelijks aan bod. Toch blijkt uit de resultaten van de interviews dat kinderen vooral bij de vormen van belaging door (ex-)partners een grote rol spelen. Kinderen worden gebruikt om informatie los te krijgen over de belaagde, de belaagde onder druk te zetten of zelfs het huis binnen te dringen. Dit wordt bevestigd door een van de geïnterviewde slachtoffers. Zij zegt dat haar dochter door de belaging psychische problemen kreeg, waarvoor zij vervolgens hulp moest zoeken.

Het lijkt van belang dat instanties, zoals gemeenten en woningbouwverenigingen, beter op de hoogte worden gebracht van de positie van slachtoffers van belaging. De eerder aangehaalde advocate zegt dat deze instanties voor problemen kunnen zorgen wanneer een slachtoffer wil verhuizen.

Verder vindt Buro Slachtofferhulp dat de geheimhouding van persoonlijke gegevens bij overheidsinstellingen en de KPN verder moet verbeteren. Maar al te vaak komen belagers achter de nieuwe gegevens van het slachtoffer.

4.2.2 Hulpverlening aan daders

Aan daderhulpverlening voor ernstigere gevallen van belaging doen de politie en de reclassering op dit moment nog niet veel. Uit het interview met een medewerkster van de reclassering blijkt dat de bestaande hulpverleningsprogramma's, zoals agressieregulatie, niet geschikt zijn. Daderhulpverlening blijkt soms ook lastig, omdat een aantal ernstigere belagers ook problemen hebben als verslaving en dakloosheid.

Uit bijna alle literatuur en ook uit de interviews met slachtoffers blijkt dat therapeutische behandeling van daders gewenst is.

Zoals in hoofdstuk 2 aan de orde is geweest kampen de daders in veel van de ernstige vormen van belaging met psychiatrische of psychologische problemen. Weliswaar is een aantal van de neuroses of persoonlijkheidsstoornissen waarmee belagers te kampen hebben

moeilijk te behandelen, en zal daarmee niet elke belager kunnen worden geholpen, maar daarmee is behandeling zeker niet onmogelijk.

Het boek en de methode van Mullen et al. (2000) kan hiervoor als uitgangspunt dienen. De in het boek gegeven indeling van belagers (zie hoofdstuk 2) en de daarbij behorende ziektebeelden geven aanknopingspunten voor een therapeutische behandeling.

4.3   Repressie

Het onderdeel repressie wordt hieronder uitgesplitst in twee elementen: opsporing en vervolging. Bij vervolging wordt het Nederlandse wetsartikel dat belaging strafbaar stelt, alsmede de overige mogelijkheden die het strafrecht biedt.

4.3.1   Opsporing

De taak van de politie is niet alleen bij de preventie, maar ook bij de repressie van belaging essentieel. In de eerste plaats blijkt uit gesprekken met hulpverleners bij de politie in Utrecht en in Arnhem dat een gesprek met de belager, zoals beschreven in paragraaf 3.1, vaak afdoende is. Wanneer dit niet afdoende is, volgt de politie een tweeledige aanpak:

1. De veiligheid van het slachtoffer zoveel mogelijk garanderen;
2. Informatie verzamelen en maatregelen treffen om de belager juridisch te kunnen aanpakken.

De eerste stap die wordt genomen om de veiligheid van het slachtoffer te garanderen, is het aanleggen van een politiedossier en het maken van goede afspraken met de politiemedewerkers over acties wanneer er een melding van het slachtoffer binnenkomt. Ook het betrekken van de gebiedsagent bij het probleem wordt door zowel de politie in Utrecht als in Arnhem als belangrijk gezien. Met de omgeving van het slachtoffer wordt ook getracht een veiligheidsplan op te zetten.

De politie in Arnhem en in Utrecht adviseren het slachtoffer vrijwel direct een advocaat in de hand te nemen en een civielrechtelijk straatverbod aan te vragen. Wanneer dit niet werkt, wordt aangifte gedaan van belaging en wordt overlegd met de officier van justitie hoe de zaak verder moet worden aangepakt.¹

Om de belager strafrechtelijk te kunnen vervolgen, wordt een aantal maatregelen getroffen. De politie in Arnhem probeert al bij de eerste melding van het slachtoffer proces-verbaal op te maken. Vaak is het mogelijk de belager voor een ander strafbaar feit dan belaging aan te pakken. Genoemd worden de volgende delicten: hinderlijk volgen, huisvredebreuk, mishandeling, bedreiging, diefstal of vernieling. In de aanvullende rapportage aan het Openbaar Ministerie maakt de hulpverlener dan vervolgens melding van het belagingsgedrag.

---

¹ Zoals wij in paragraaf 3.1 hebben aangegeven verschillen over het aanvragen van contact- en straatverboden de meningen. De advocate die wij gesproken hebben, adviseert juist om meteen over te gaan tot het doen van aangifte van belaging. Ook zijn er verschillende onderzoeken voor handen die aanleiding zijn tot twijfels bij het nut van het aanvragen van een contactverbod.

Het slachtoffer wordt geadviseerd een logboek bij te houden van de activiteiten die de belager onderneemt, met het tijdstip daarbij en eventuele getuigen. Dit logboek is nodig om de belager op een later tijdstip juridisch te kunnen aanpakken.

In Utrecht wordt gezien of de belager eventueel doorverwezen kan worden naar een daderhulpverleningsprogramma dat in het kader van het samenwerkingsverband tegen huiselijk geweld is opgezet. Dit gebeurt in samenwerking met de reclassering, het RIAGG en de Polikliniek van de Henri van der Hoeven Kliniek. De politie in Arnhem onderhoudt na vervolging van de belager contact met de reclassering. Wanneer de belager bij een voorwaardelijke straf weer de fout in gaat, kan de reclassering ingrijpen.

Zowel de politie in Arnhem als in Utrecht maakt in eerste instantie geen onderscheid tussen verschillende vormen van belaging. In principe wordt met alle slachtoffers en daders een zelfde traject doorlopen. De politie begint met hulpverlening aan het slachtoffer en preventieve maatregelen tegen de dader. Bij langdurige gevallen van belaging door (ex-)partners en belaging door bekenden, en vrijwel alle vormen van belaging door onbekenden, komt men dan uiteindelijk uit op repressieve maatregelen.

Uit onze gesprekken met slachtoffers blijkt dat de werkwijze van de politie in Arnhem en Utrecht nog geen gemeengoed is. Bij verschillende respondenten bleek de politie niet voldoende kennis te hebben over belaging en het omgaan met slachtoffers van belaging. Slachtoffers voelden zich niet serieus genomen, moesten keer op keer weer alle voorvallen van voor af aan beschrijven en kregen het idee dat de politie niets voor ze kon doen.

Dit betekent dat slachtoffers bijzonder veel moeite moesten doen om hun zaak onder de aandacht van de politie te (blijven) brengen. Dat zal gezien de kenmerken van slachtoffers, en in het bijzonder bij slachtoffers van belaging tussen (ex-)partners, voor een aanzienlijk gedeelte een te grote opgave zijn. De slachtoffers constateren dan ook dat de kennis van stalking op 'street-level niveau' binnen de politie vergroot moet worden, door opleiding en/ of voorlichting.

Een andere suggestie van de hulpverlener bij de politie in Arnhem die daarmee samenhangt, is dat de politie, hulpverlening, justitie, reclassering en RIAGGS protocollen opstellen, zodat iedereen op dezelfde manier met informatie omgaat. Daarbij zou per instelling één persoon zich bezig moeten houden met belagingszaken. Dit idee wordt door de meeste geïnterviewden ondersteund.

Niet alleen kan men dan gevallen van belaging van burenruzies en huiselijke conflicten onderscheiden, maar ook kan men gevallen van belaging herkennen waarvan het slachtoffer zelf nog geen weet heeft. Een van de slachtoffers had nog nooit van het begrip "stalking" of belaging gehoord. Bij het beschrijven van hetgeen was voorgevallen, bleek het echter om een duidelijk geval van belaging te gaan.

Volgens de hulpverlener in Utrecht is de veiligheid van het slachtoffer, wanneer deze nog bij de belager woont, moeilijk te garanderen. De politie zou volgens hem de mogelijkheid moeten hebben de dader uit huis te plaatsen.

4.3.2 Het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt

Bij de totstandkoming van het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt, was er een discussie in hoeverre dit artikel nodig dan wel wenselijk zou zijn. De Toenmalige Minister van Justitie, Sorgdrager, was het niet eens met de voorgestelde strafbaarstelling van belaging.¹ De aangiftebereidheid van slachtoffers zou niet groot zijn en het Openbaar Ministerie zou bij de vervolging van belaging op ernstige bewijsrechtelijke problemen stuiten.

Volgens Royakkers en Royakkers (1998) zouden er in het civiele recht en het Strafrecht voldoende mogelijkheden bestaan om belagers aan te pakken. In het geval al strafbare feiten als huisvredebreuk, mishandeling, bedreiging, poging tot doodslag of hinderlijk volgen plaats hadden gevonden zouden deze afzonderlijke delicten ten laste kunnen worden gelegd. De minder ernstige gevallen van belaging zouden dan binnen het civiele recht kunnen worden opgelost, Royakkers en Royakkers zien deze situatie als een conflict tussen belaagde en belager.

Uit het bovenstaande zijn drie punten af te leiden waarop het wetsartikel beoordeeld kan worden:

- Het bewijzen van belaging;
- De aangiftebereidheid van slachtoffers;
- Mogelijke alternatieven voor toepassing van het wetsartikel die belaging strafbaar stelt.

Deze drie punten komen nu achtereenvolgens aan de orde.

Het bewijzen van belaging

Wanneer een slachtoffer aangifte heeft gedaan van belaging overleggen de politie en soms de advocaat van het slachtoffer met de officier van justitie welk materiaal er nodig is om een zaak te beginnen. Voor het onderzoek is gesproken met een officier van justitie, van wie een eerste zaak, waarbij belaging onderdeel was van de dagvaarding, ten tijde van het gesprek voor zou komen. In het gesprek kwam een aantal zaken naar voren die problemen opleverden bij de tenlastelegging:

- Een overgangsrechtelijk probleem: de zaak speelde gedeeltelijk voor de inwerkingtreding van het wetsartikel dat belaging strafbaar stelt. Omdat deze eerste meldingen en aangiftes zeer verschillend van aard waren en op verschillende manieren waren opgenomen kostte het onderzoek zeer veel tijd.
- De tenlastelegging is moeilijk rond te krijgen door de voetangels die er volgens de officier in het wetsartikel zitten. Het gaat vooral om de bestanddelen “stelselmatig” en “inbreuk op een anders persoonlijke levenssfeer”. Op het moment van spreken (februari 2001) was er nog geen jurisprudentie, dus was het moeilijk in te schatten wat onder deze termen zou moeten worden verstaan en wat het verlangde bewijs is (zie ook hoofdstuk 1).
- Het bewijzen van belaging is per definitie complex en tijdrovend, omdat voor elk afzonderlijk incident bewijsmateriaal moet worden gevonden. Een zaak bestaat in essentie uit verschillende incidenten, in het kader van de stelselmatigheid. Wanneer onvoldoende incidenten bewezen kunnen worden, is het bestanddeel “stelselmatig” niet te bewijzen. Ook is het soms lastig om incidenten te koppelen aan de persoon van de belager. Een

---

¹ Zie Royakkers en van de Klink, 1998.

voorbeeld is het bewijs dat de belager verantwoordelijk is voor telefoonterreur. Dit vergt in ieder geval een aantal technische acties en samenwerking met de telefoonmaatschappij. Krabbe en Wedzinga (1998) stellen dat de onduidelijkheid rond het bestanddeel "inbreuk maken op een anders persoonlijke levenssfeer" mogelijk in strijd is met het zogenaamde legaliteitsbeginsel: een delictsomschrijving moet op dusdanige manier geformuleerd zijn dat het voor een ieder duidelijk is welk gedrag strafbaar is. In verschillende andere landen is de wetgever inzake belaging om vergelijkbare redenen door de rechter teruggefloten.

Op dit moment (juli 2001) is nog niet duidelijk hoe men in de strafrechtelijke praktijk omgaat met belaging. Weliswaar heeft het Openbaar Ministerie inmiddels 119 keer een dagvaarding uitgebracht waar belaging onderdeel van was, en is in 13 van deze gevallen een gevangenisstraf opgelegd, maar over deze gevallen is nog veel onbekend. Het is niet duidelijk of belaging het enige onderdeel was van de dagvaarding of dat de belager ook van andere feiten verdacht werd, en of deze voor belaging of voor een ander feit is veroordeeld. Ook is nog geen helderheid verschaft over de wijze waarop men met de genoemde problemen omgaat.

De aangiftebereidheid

Deskundigen menen echter wel dat de strafbaarstelling van belaging positief werkt op het aangiftegedrag van slachtoffers en de mogelijkheden voor de politie een belager op zijn gedrag aan te spreken. Tevens geeft de strafbaarstelling aan dat de maatschappij het niet tolereert dat mensen belaagd worden.

Voordat het nieuwe wetsartikel er was, deden slachtoffers vaak geen aangifte van belaging omdat op zichzelf staande delicten van de belager niet de kern van het gedrag uitmaakten waar het slachtoffer onder te lijden had, namelijk het stelselmatig inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer. Wanneer een slachtoffer wel melding of aangifte deed, had de politie het probleem dat de kern van het gedrag waar het slachtoffer over klaagde niet strafbaar was en er dus ook geen aanhoudings- en onderzoeksgronden waren. Dat gegeven had ook weer een negatief effect op de aangiftebereidheid. Waarom aangifte gaan doen als de politie toch niets kan uitrichten?

Het nieuwe wetsartikel geeft aan slachtoffer en politie de mogelijkheid een belager op zijn gedrag aan te spreken en eventueel aan te houden en een onderzoek in te stellen. Voor een succesvolle aanpak is het wel nodig dat de bevolking op de hoogte is van het bestaan van dit wetsartikel. De slachtoffers die wij voor het onderzoek spraken zeiden wel te weten dat het artikel bestaat, maar hebben lang niet allemaal duidelijk inzicht in wat de deze precies inhoudt.

Dat het Openbaar Ministerie inmiddels 119 keer een dagvaarding heeft uitgebracht waarvan belaging onderdeel is geweest, kan gezien worden als een indicatie van het positieve effect op de aangiftebereidheid. Tegelijkertijd is dit gegeven ook voor andere interpretaties vatbaar. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk in hoeverre het slachtoffer in deze zaken ook aangifte had gedaan als belaging niet strafbaar gesteld was

Andere mogelijkheden in het strafrecht en het civiele recht

Om met het civiele recht te beginnen: in de paragraaf waarin de tertiaire preventie is besproken wordt aangegeven dat het civiele recht juist bij belaging lang niet altijd uitkomst

biedt. Men moet juist zeer voorzichtig zijn met een civiele rechtsprocedure omdat deze contraproductief kan werken.

Het Wetboek van Strafrecht bevat een aantal delicten waarvoor belagers, onder omstandigheden, vervolgd kunnen worden in plaats van de vervolging voor het delict belaging. Deze delictsomschrijvingen zijn:

- Hinderlijk volgen;
- Afluisteren;
- Belediging;
- Diefstal;
- Huisvredebreuk;
- Lokaalvredebreuk;
- Bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht;
- Mishandeling.

De maximale straffen bij deze delicten zijn vergelijkbaar met die van belaging. In dit opzicht maakt het niet uit of voor belaging of voor een ander daarop lijkend delict wordt gekozen. Enkele geïnterviewden zeggen te verwachten dat veel belagers uiteindelijk niet vervolgd zullen worden voor het delict belaging, maar voor een van bovengenoemde delicten. Voor politie en justitie zijn die eenvoudiger te bewijzen en het levert een vergelijkbare straf op.¹ Tegelijkertijd komen er ook gevallen van belaging voor, waarop geen van de andere artikelen uit het Wetboek van Strafrecht van toepassing zijn, of waar geen van deze zaken kunnen worden bewezen. In deze gevallen zal moeten blijken in hoeverre de huidige formulering van het artikel in de praktijk werkbaar is.

De officier plaatst hierbij de kanttekening dat de gevallen waarbij de belager verder geen strafbare feiten pleegt vaak voorkomen bij erotomanen en andere psychiatrische patiënten. De officier vindt het strafrecht in principe niet geschikt om psychiatrische patiënten tot verpleging te dwingen.

4.4 Speciale projecten (AWARE)

Het Aware project in Rotterdam is een voorbeeld waarbij in nauwe samenwerking tussen hulpverlening, politie en reclassering getracht wordt tegelijkertijd iets te doen aan preventie, hulpverlening en repressie van belaging door ex-partners. De deelnemende vrouwen kunnen een alarmsysteem krijgen waarmee het mogelijk is de politie te waarschuwen. Die is vervolgens binnen 10 minuten aanwezig. Met het Openbaar Ministerie is de afspraak gemaakt dat belagers bij een aanhouding direct kunnen worden vast gezet. De vrouwenopvang regelt verder de hulpverlening aan de slachtoffers en de reclassering de hulpverlening aan de daders. Voorwaarden om deel te mogen nemen was onder andere dat een straatverbod tegen de belager was uitgesproken. Het project heeft in de eerste instantie als experiment gelopen.

---

¹ Daarnaast geldt, zoals wij ook in hoofdstuk 3 hebben opgemerkt, dat bij registreren van de omvang van belaging aan de hand van aangiftes men deze zal onderschatten. Van de tien slachtoffers die wij gesproken hebben, hadden er drie aangifte gedaan van belaging en zes van andere delicten. Één slachtoffer had nog geen aangifte gedaan.

Het begon in 1997 en heeft een jaar geduurd. Vervolgens is het geëvalueerd door Romkens en Mastenbroek (1999).

De conclusies die bij de evaluatie van het experiment over de preventieve werking van Aware worden getrokken, zijn voorzichtig. Doordat de problematiek van de belagers zeer hardnekkig is en een aantal van de vrouwen pas kort een aansluiting op het alarmsysteem had bleek het lastig conclusies te trekken. Wel lijkt het er volgens de onderzoekers op dat in een aantal gevallen de dreiging in en rond het huis van de vrouw verminderd is en dat het vooruitzicht –of de ervaring- van een aanhouding voor sommige mannen een afschrikwekkende werking heeft.

Wat betreft de hulpverlening lijkt het project voor vrouwen en kinderen een zeer waardevolle ondersteuning te zijn geweest. “De aanwezigheid van de alarmknop en het (soms nog wankel) vertrouwen dat de politie snel ter plaatse zal zijn en krachtig zal optreden, biedt vrouwen een belangrijke mentale steun. Al kan het Aware-systeem nooit een oplossing bieden voor alle veiligheidsproblemen waar de vrouwen mee te maken hebben, het blijkt hen de steun te geven die nodig is om hen weerbaarder te maken.”

Zoals eerder beschreven onder 3.2, bleek de hulpverlening aan de belagers lastig in het Aware project, omdat er geen gepaste behandelmethodes beschikbaar is en de belagers vaak verslaafd en/ of dakloos zijn. Hiervoor wordt getracht in het vervolgtraject van het project een oplossing te vinden. Het project wordt in Rotterdam voortgezet en zal hoogstwaarschijnlijk ook in Zwolle starten.

LITERATUUR

- Baas, N.J.. Stalking: Slachtoffers, daders en maatregelen tegen deze vorm van belagen. *WODC Onderzoeksnotities* 1998/1.
- Becker, G. de, *The gift of fear: survival signals that protect us from violence*. 1997, London, Bloomsbury.
- Blaauw, E., Freeve, A., Winkel, F.W. & Arensman, E. Stopping stalking: on the possibilities to stop stalking. *Journal of Forensic Sciences*. (nog niet gepubliceerd).
- Blaauw, E., Winkel, F.W., Arensman, E., Sheridan, L., & Freeve, A The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims. *Journal of Interpersonal Violence* (nog niet gepubliceerd).
- Budd, T. & J. Mattinson, *The extent and nature of stalking: findings from the 1998 British Crime Survey*, Home Office Research, London, 2000.
- Coleman, F.L.. Stalking behavior and the cycle of domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 1997, 12, p. 420-432.
- Coleman, C. & J. Moynihan, *Understanding crime data; haunted by the dark figure*, 1996, Open University Press, Buckingham.
- Dziegielewski, S.F. & Roberts, A.R. Stalking victims and survivors. In: A.R. Roberts. *Crisis intervention and time-limited cognitive treatment*. Thousand Oaks: 1995.
- Emerson, R.E., Ferris, K.O., & Gardner, G.B.. On Being Stalked. *Social Problems*, Vol. 5, No.3, August 1998
- Fattah, E.A., *Understanding criminal victimization*, 1991, Prentice Hall, Scarborough.
- Gibbons, S.. Freedom of fear of stalking. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 1998, 6, 133-141.
- Groenhuijsen, M.S.. Stalking. Strafrecht als interventierecht. *Delikt en Delikwent*, 28, afl. 6, 1998.
- Harmon, R.B., Rosner, R. & Owens, H.. Obsessional harassment and erotomania in a criminal court population. *Journal of Forensic Sciences*, 1995, 40, 188-196.
- Holtmaat, R.. Het wetsontwerp belaging. Een twijfelachtige oplossing voor een ernstig probleem. *Nemesis*, nr.2, 1998.

- Kamerstuk 1997-1998, 25768, nr. A, Tweede Kamer.*
- Lissenberg, E. Intieme relaties en het strafrecht. Over thuisgeweld en de strafbaarstelling van belaging. *Justitiële verkenningen*, 2000, nr.5.
- Malsch, M. & Blaauw et al., E. De nieuwe Wet Belaging: handhaving en alternatieven. *NJB 2000*, p. 1743-1747.
- Malsch, M. Stalking: the role of law (nog niet gepubliceerd).
- Kesteren, J. van, Mayhew, P. & P. Nieuwebeerta, *Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries*, 2000, WODC, Den Haag.
- Krabbe, H.G.M. & W. Wedzinga, Belaging in wetsontwerp 25 768 in: Royakkers, L.M.M. & A. Sarlemijn, *Stalking strafbaar gesteld*, 1998, Gouda Quint, Deventer, pp.57-72..
- McAnaney, K.G., et al. From imprudence to crime: Clinical and forensic perspectives. *Notre Dame Law Review*, 68, 819-909.
- Meloy, J.R. & Gothard, S.. Demographic and clinical comparison of obsessional followers and offenders with mental disorders. *American Journal of Psychiatry*, 1995, 152, 258-263.
- Meloy, J.R. (red.), *The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives*, 1998, San Diego: Academic Press.
- Mullen, P.E. et al., "A study of stalkers", *American journal of Psychiatry*, 1999, 156, 1244-1249.
- Orion, D., *I know you really love me: a psychiatrists journal of erotomania, stalking and obsessive love*, 1997, New York, Macmillan.
- Pathé, Michele, Mullen, Paul E. & Purcell, Rosemary *Stalkers and their victims*, 2000, Cambridge University Press, Cambridge.
- Pelser, C.M.. De morele verplichting van de overheid om inbreuken op de persoonlijke levenssfeer strafbaar te stellen. In: *Morele kwesties in het strafrecht*. Deventer: 1999.
- Nicastro, A.M., Cousins, A.V. & Spitzberg, B.H.. The tactical face of stalking. *Journal of Criminal Justice*, 2000, p. 69-82.
- Römkens, R. & Mastenbroek, S.. Dan hoor je de vissen ademen: over belaging en bedreiging van vrouwen door hun ex-partner en de beveiliging door het AWARE-systeem. Utrecht: 1999.
- Royakkers, L.M.M. & B.M.J. van Klink, Stalking: Van media-hype tot juridische categorie, in: Royakkers, L.M.M. & A. Sarlemijn, *Stalking strafbaar gesteld*, 1998, Gouda Quint, Deventer, pp. 1-20.

- Royakkers, L.M.M. & C.H.M. Royakkers, Alternatieven voor de benadering van stalking, in: Royakkers, L.M.M. & A. Sarlemijn, *Stalking strafbaar gesteld*, 1998, Gouda Quint, Deventer, pp. 97-112.
- Royakkers, L.M.M. & A. Sarlemijn, *Stalking strafbaar gesteld*, 1998, Gouda Quint, Deventer.
- Schreuders, M.M., F.W.M. Huls, W.M. Garnier & K.E.Swierstra, *Criminaliteit en rechtshandhaving 1999*, 1999, WODC, Den Haag.
- Timmerman-Buck, Y.. Huiselijk geweld en belaging, huiselijk geweld als belaging. *Nemesis*, 2000, nr. 5, p. 167-169.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. Stalking in America: findings from the National Violence Against Women Survey. *National Institute of Justice Centers for Disease Control and Prevention Journal*, April 1998.
- Tjaden, P., Thoennes, N. & C.J. Allison, "Comparing stalking victimization from legal and victim perspectives", *Violence and victims*, 2000, 15 (1), p. 7-22.
- Tweede Kamerstuk: TK097-9899
- Westrup, D. & Fremouw, W.J.. Stalking Behavior: a literature review and suggested functional analytical assessment technology. *Agression and Violent Behavior*, 1998, 3, p. 255-274.
- Wright, J.A. et al. A typology of interpersonal stalking. *Journal of interpersonal violence*, 1996, 11, p.487-502.
- Zona, M.A., Sharma, K.K. & Lane, J.. A comparative study of erotomaniac and obsessional subjects in a forensic sample. *Journal of Forensic Sciences*, 1993, 38, 894-903.

BIJLAGE 1 BEREKENING MARGES OMVANG BELAGING

Voor de berekening van de marges rond de projectie van de verhouding tussen belaging en mishandeling uit het onderzoek van Tjaden en Thoeness op het aantal gevallen van mishandeling in de Politie-monitor Bevolking 1999 is gebruik gemaakt van de volgende formule voor de deviatie rond het in de steekproef gevonden percentage

$$D = 1,96 * \sqrt{p * (100-p) / n}$$

Waarbij p het in de steekproef gevonden percentage is en n de grootte van (het gedeelte van) de steekproef.

In het onderzoek van Tjaden en Thoeness is voor mannen het percentage gevallen van belaging in de steekproef 0,4 en voor 1,0. Voor mishandeling zijn deze percentages resp. 3,4 en 1,9.

De deviatie is dan voor belaging:

$$\text{Voor mannen : } 1,96 * \sqrt{(0,4 * 99,6 / 8000)} \approx 0,14$$

$$\text{Voor vrouwen : } 1,96 * \sqrt{(1,0 * 99,0 / 8000)} \approx 0,22$$

En voor mishandeling:

$$\text{Voor mannen : } 1,96 * \sqrt{(3,4 * 96,6 / 8000)} \approx 0,40$$

$$\text{Voor vrouwen : } 1,96 * \sqrt{(1,9 * 98,1 / 8000)} \approx 0,30$$

Dat betekent dat de minimale verhouding belaging: mishandeling volgens dit onderzoek voor mannen 0,26 : 3,8 (namelijk 0,4 - 0,14 : 3,4 + 0,4) en voor vrouwen 0,78 : 2,2 (namelijk 1,0 - 0,22 : 1,9 + 0,3) is. De maximale verhouding belaging: mishandeling is dan 0,54: 3,0 voor mannen, en 1,22 : 1,6 voor vrouwen.

Ook de Politie-monitor is een enquête en kent daarmee marges om de uitkomsten. Hiervoor geldt dezelfde formule.

Van de mannen is $85969 / 6264276 * 100 = 1,37\%$ slachtoffer geworden van mishandeling. Bij de vrouwen is dat percentage 0,78% (namelijk $51220 / 6508179 * 100$).

De deviatie is hier:

$$\text{Voor mannen } 1,96 * \sqrt{(1,37 * 98,63 / 25000)} \approx 0,14.$$

$$\text{Voor vrouwen } 1,96 * \sqrt{(0,78 * 99,22 / 25000)} \approx 0,10.$$

Dat betekent dat volgens de PMB 1999 tussen de 77.000 en de 95000 mannen slachtoffer van mishandeling zijn geworden en tussen de 44000 en de 58000 vrouwen.

Als we nu de minimale verhoudingen uit Tjaden en Thoeness projecteren op de minimale waarden uit de PMB komen we tot een ondergrens van wat volgens deze methode de omvang van belaging in Nederland per jaar is. De bovengrens gebruikt dan de maximale verhoudingen en de maximale waarden.

Dat betekent dat de ondergrens van de omvang van belaging 21000 gevallen is. Namelijk $(0,26/3,8 * 77000) + (0,78/2,2 * 44000) \approx 21000$.

De bovengrens is dan $(0,54/3,0 * 95000) + (1,22/1,6 * 58000) \approx 61000$.

De omvang van het aantal gevallen van belaging zoals af te leiden zou zijn uit de Politiemonitor ligt dan volgens deze methode tussen de 20.000 en de 60.000 gevallen per jaar.

BIJLAGE 2 LIJST MET GEÏNTERVIEWDEN

De volgende 11 personen zijn in het kader van het onderzoek gesproken:

- Officier van Justitie
- Functionaris van het politiekorps Utrecht
- Functionaris van het politiekorps Arnhem
- Medewerker Stichting Stop Stalking
- Trainer/ hulpverlener bij Buro Slachtofferhulp
- Advocaat
- Psychosociaal hulpverlener bij steunpunt vrouwenopvang
- Medewerker Reclassering
- Hoogleraar Strafprocesrecht
- Klinisch Psycholoog
- Consulent Regionaal Centrum Buitenlanders

BIJLAGE 3 CHECKLIST HULPVERLENERS, POLITIE, KLINISCH PSYCHOLOOG

Achtergrond

- Vanuit welke functie en achtergrond heeft u ervaring met het verschijnsel stalking?
- Hoe zien uw werkzaamheden met betrekking tot stalking eruit?

Verschijningsvormen van stalking

- Met welke vorm(en) van stalking heeft u ervaring (zie het formulier “Toelichting bij het onderzoek naar stalking in Nederland”) ?
- Kunt u ons kenmerken van de slachtoffers en/of daders bij deze vorm(en) noemen, wat betreft:
  - Geslacht
  - Leeftijd
  - Etnische afkomst
  - Opleidingsniveau
  - Psychische gesteldheid
  - Gedrag
  - Geschiedenis
- Hoe groot is volgens u het gevaar voor de slachtoffers bij deze vorm(en) van stalking wat betreft lichamelijk geweld?
- Hoe vaak komt u deze vorm(en) tegen?
- Komt u deze vorm(en) vaker of minder vaak tegen dan in het verleden?
- Hoe vaak komt/komen deze vorm(en) denkt u in Nederland voor?
- Welke methoden kent u vanuit uw beroep om slachtoffers (en daders) te helpen en het stalken te stoppen?
- Wat zijn uw ervaringen met deze methoden?
- Welke methoden zijn naar uw ervaring in sommige gevallen wel effectief, ze stoppen of verminderen het stalken, en in andere gevallen niet? Waar hangt dit volgens u mee samen?

Behoeften aan nieuwe mogelijkheden, maatregelen en samenwerking

- Wat is uw mening over het nut van de nieuwe strafwet tegen “belaging”¹ die in juli 2000 is ingevoerd? In welke gevallen denkt u dat toepassing van deze wet zin heeft?
- Heeft u ervaring met de nieuwe strafwet?
- Welke nieuwe aanpak, mogelijkheden en maatregelen voor hulpverlening, preventie en repressie zijn er volgens u nog nodig?
- Kan een definitie en een indeling van stalking in verschijningsvormen volgens u bijdragen aan een verbeterde signalering en aanpak van stalking?
- Hoe werkt u op dit moment samen met andere instanties (RIAGG, Slachtofferhulp, Politie, Vrouwenopvang, Advocaten, instanties die zich speciaal op hulpverlening bij stalking richten)?
- Zijn er knelpunten in deze samenwerking?
- Hoe denkt u dat deze knelpunten opgelost kunnen worden?

B2359 / 11januari 2001

-----
¹ Belaging is de wettelijke term voor stalking in Nederland.

CHECKLIST OFFICIER VAN JUSTITIE

- Achtergrond van de “belaging” -zaak?
- Hoe bent u in de zaak te werk gegaan?
- Op welke manieren heeft u samengewerkt met politie, reclassering, advocaten e.a.?
- Welke uitspraak is door de rechter gedaan?
- Hoe is de rechter tot zijn / haar uitspraak gekomen?
- Op welke manier is de aanpak van een “belaging” -zaak te vergelijken met een “huiselijk geweld”- zaak?
- Bent u knelpunten tegengekomen bij het toepassen van de wet tot strafbaarstelling van belaging? Zo ja, welke?
- Verwacht u in de toekomst (meer) problemen tegen te komen bij toepassing van de wet? Zo ja, welke?
- In hoeverre acht u het strafrecht een gepast middel om op te treden tegen belaging?
- Ziet u het strafrecht als een bruikbaar middel indien er sprake is van psychiatrische problematiek bij de belager?
- In hoeverre is er op dit moment sprake van OM-beleid (intern, in ressort, landelijk) in zake belaging?
- Welk OM-beleid in relatie tot belaging acht u in de toekomst wenselijk?

CHECKLIST REGIONAAL CENTRUM BUITENLANDERS

Algemeen

- Wat zijn de werkzaamheden van het Regionaal Centrum Buitenlanders in het algemeen?
- Wat is de rol van het Regionaal Centrum Buitenlanders binnen het Veiligheidsnetwerk Huiselijk Geweld Zwijndrecht?
- Wat is uw functie binnen het Centrum?

Stalking onder allochtone ex-partners

- Hoe vaak heeft u te maken met slachtoffers van stalking door een ex-partner?
- Hoe vaak denkt u dat stalking onder allochtone ex-partners voorkomt?
- Om welke redenen gaat een ex-partner zijn voormalige vrouw/vriendin stalken? Welk gedrag vertoont de stalkende ex-partner?
- Hoe vaak wordt bij het stalken fysiek geweld gebruikt?

Stalking binnen de verschillende culturen

- Hoe wordt binnen de groepen met verschillende culturele achtergronden (Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans) tegen stalking door ex-partners aangekeken?
- Hoe stelt de familie van de ex-partners zich op tegenover de man en de vrouw?

Hulpvraag van slachtoffers

- In welk stadium van het stalken zoeken slachtoffers hulp?
- Bij wie zoeken slachtoffers hulp?
- Hoe en door wie kunnen slachtoffers het beste worden geholpen?

Gewenste preventie, hulpverlening en repressie

- Wat kan er worden gedaan om stalking onder allochtone ex-partners te voorkomen?
- Wat moet er in Nederland veranderen om allochtone slachtoffers van stalking beter te kunnen helpen?

CHECKLIST SLACHTOFFERS

Achtergrond van het stalkingprobleem

- Door wie werd u gestalkt?
- Hoe gedroeg de stalker zich?
- Hoe lang heeft het stalken geduurd?

Het zoeken van hulp

- Op welk moment bent u hulp gaan zoeken en waarom?
- Bij welke instanties bent u hulp gaan zoeken?
- Hoe gingen deze instanties met uw hulpvraag om?
- Bent u bij het zoeken naar hulp problemen tegengekomen? Zo ja, welke?
- Van welke instanties / personen heeft u uiteindelijk hulp ontvangen?

Ervaringen met de hulpverlening

- Welke hulp heeft u gekregen?
- In hoeverre heeft deze hulp u geholpen?
- Had u nog andere hulp willen ontvangen? Zo ja, welke en van wie?

Behoeften aan voorlichting, hulpverlening

- Wat vind u ervan dat er in juni 2000 een anti-stalkingswet is ingevoerd, waardoor stalkers voor hun gedrag vervolgd kunnen worden?
- Heeft u zelf bij de politie aangifte gedaan van stalking?
- Wat moet er in Nederland (nog meer) veranderen, zodat slachtoffers van stalking sneller en beter geholpen kunnen worden?

CHECKLIST RECLASSERING AWARE PROJECT

Algemeen

- Wat is uw functie in het AWARE-project? Hoe zien uw werkzaamheden er in het algemeen uit?
- Wordt het AWARE-project in Rotterdam geïmplementeerd? Wanneer?
- Zijn er grote veranderingen in de opzet van het project t.o.v. het experiment? Welke?

Reclassering specifiek

- Wanneer wordt binnen het AWARE-project de reclassering ingeschakeld en door wie?
- Van wie krijgt men informatie over de stalker en hoe ziet die informatie eruit?
- Hoe benaderd de reclassering de stalker?
- Hoe ziet het gesprek eruit dan de reclassering met de stalker voert?
- Welke hulp wordt de stalker geboden? In de evaluatie van het experiment stond dat er nu nog geen specifiek hulpaanbod is. Wordt dit nu ontwikkeld?
- Wat wordt er gedaan om bij de reclassering de kennis over stalkers te vergroten?
- Hoe worden de vrijheidsbehoeften van het slachtoffer betrokken bij de hulpverlening aan de stalker?
- In de evaluatie van het experiment staat dat de reclassering “case-management” wil instellen. Wat houdt dit in en gaat dit ook toegepast worden?
- In de evaluatie staat tevens dat sommige slachtoffers door de reclassering op de hoogte willen worden gehouden over het contact dat de reclassering met de stalker heeft. Wordt er overwogen om de informatie standaard aan het slachtoffer aan te bieden?
- De stalkers blijken vaak verslaafde aan stimulerende middelen en zijn vaak ook dakloos. Worden in het vervolg traject ook de afdelingen verslavingszorg en daklozenzorg ingezet?
- Denkt de reclassering eraan om te gaan samenwerken met een kliniek voor forensische psychiatrie?
- Hoe denkt u over verplichte behandeling van de stalker?

CHECKLIST HOOGLERAAR STRAF- EN PROCESRECHT*Algemeen*

- Wat is uw achtergrond?
- Van waaruit heeft u interesse in het fenomeen stalking?

Wet tot strafbaarstelling van belaging

- Bij de totstandkoming van de wet tot strafbaarstelling van belaging is veel discussie gevoerd over de noodzaak van de wet. Er zouden onder andere al afdoende strafrechtelijke mogelijkheden zijn.
  - Welke mogelijkheden kent u?
  - Wat zijn de maximale straffen hierbij?
  - Wat zijn de nadelen van deze mogelijkheden?
  - Vindt u dat de wet tot strafbaarstelling van belaging er terecht is gekomen?
- Wat vindt u van het artikel?
- Denkt u dat het uitvoeren van de wet problemen zal opleveren? Welke?
- We begrijpen van hulpverleners bij de politie dat zij de behoefte hebben om stalkers in een vroegtijdig stadium in gijzeling te nemen. Is dit met de nieuwe wet mogelijk? Hoe?